

Academiejaar 2016-2017

Zonder gevoel geen kunst

De artistieke relatie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx

Jef Declercq (01406547) en Eva Dobbels (01611148)

3de Bachelor in de Kunstwetenschappen (Major Beeldende Kunst en Architectuur)

Verhandeling voor het vak Methodologie van de beeldende kunst en architectuur (Prof. Dr. Aurelie Daems en Prof. Dr. Wouter Davidts)

Voorwoord

De auteurs van deze onderzoekspaper willen graag de ‘Estate Philippe Vandenberg’ bedanken voor het ontsluiten van het archief. Door de schenking van het ‘Archief Philippe Vandenberg’ aan de Universiteit Gent in 2016 werd volgend onderzoek mogelijk gemaakt. Het is een eer om als eerste op deze boeiende correspondentie tussen kunstenaars te mogen werken en zo een diepere inkijk te verkrijgen in het werk en leven van zowel Philippe Vandenberg als Karel Dierickx. Ook voor het vriendelijke onthaal en de inkijk in het atelier Vandenberg te Molenbeek veel dank. Verder bedanken we graag docenten Prof. Dr. Aurelie Daems en Prof. Dr. Wouter Davidts voor de mogelijkheid van inzage in dit archief. Ook dank aan Hélène Vandenberg en Griet de Cuypere om ons te ontvangen voor een persoonlijk gesprek en de hulp bij dit onderzoek.

Inhoudstafel

Voorwoord	2
Inleiding	4
Methodologie	5
Status Quaestiones	7
Het leven van Philippe Vandenberg en Karel Dierickx	8
Philippe Vandenberg	8
Karel Dierickx	10
Twee Vlaamse schilders	10
Schilderkunst voor Vandenberg en Dierickx	13
Philippe Vandenberg en Karel Dierickx in het Vlaamse Kunstlandschap	16
Besluit	19
Bibliografie	20
Bijlagen	22

Inleiding

Deze onderzoekspaper bestudeert de relatie tussen kunstenaars Philippe Vandenberg en Karel Dierickx. In 1997 startten deze schilders een intense briefwisseling van een jaar. Hierin schrijven ze over wat ze denken en wat ze voelen. Naast inzicht in hun persoonlijke emoties en verlangens geeft de briefwisseling een beeld van hun denken over de kunst, meer bepaald de schilderkunst. Beide Vlaamse kunstenaars uiten hun kritiek of genoegen over bepaalde kunstenaars, schilderkunstige concepten en de situatie van de toenmalige kunstwereld.

In het eerste hoofdstuk van deze paper wordt een algemeen beeld van beide kunstenaars en hun context geschetst. Hierdoor is het mogelijk hun onderlinge relatie beter te begrijpen. Ook hun relatie ten opzichte van elkaar wordt in dit hoofdstuk verduidelijkt. De intentie tot de briefwisseling komt hier aan bod.

Hoofdstuk twee slaat op de ervaring van Philippe Vandenberg en Karel Dierickx in hun kunstenaarschap en de moeilijkheden die dat met zich meebrengt. Ze verhouden zich tot enkele andere kunstenaars om een beter beeld te schetsen van verlangens en angsten die een bestaan als schilder met zich meebrengt.

Het laatste hoofdstuk omvat de positie van beide kunstenaars in het toenmalige Vlaamse kunstlandschap. Hun kritiek op enkele ontwikkelingen in de kunstwereld die in hun correspondentie duidelijk aan bod komt wordt beschreven. Het hoofdstuk omvat ook hun gerichte kritiek en frustratie op bepaalde figuren binnen de Vlaamse kunstscène.

Methodologie

Dit onderzoek is gestart vanuit een opdracht voor het vak Methodologie van de Beeldende Kunst binnen de opleiding Kunstwetenschappen aan de Universiteit Gent. De eerste bron van informatie was dan ook Prof. Dr. Aurelie Daems. Haar inleidend college over Philippe Vandenberg gaf een eerste inkijk en een algemeen overzicht van het leven en werk van de kunstenaar.

Op 28 februari 2017 werd een bezoek gebracht aan de Estate Philippe Vandenberg te Molenbeek onder begeleiding van Prof. Dr. Wouter Davidts en Hélène Vandenberg. Dit bezoek zorgde voor een dieper inzicht in het werk van Philippe Vandenberg. Ook de werkwijze en het persoonlijke leven van de kunstenaar werden toegelicht. Het bezoek bood de kans om in de leefwereld van Vandenberg te stappen. De verworven informatie werd met de hand genoteerd en later in het onderzoek verwerkt.

Op 7 maart 2017 werd een werkcollege georganiseerd onder begeleiding van Prof. Dr. Wouter Davidts. In de vorm van een discussiegroep werden enkele kunstenaarsteksten besproken. Hierdoor werd inzicht verworven in de visie van enkele kunstenaars op de kunst. Op basis van hun relevantie werden sommige van deze teksten verwerkt in het onderzoek. Sommige kunstenaars, zoals Philip Guston, worden uitbundig besproken in de correspondentie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx. In deze gevallen werden de kunstenaarsteksten in verband gebracht met de visies van zowel Vandenberg als Dierickx.

Onder begeleiding van Prof. Dr. Aurelie Daems werd op 14 maart 2017 een tweede werkcollege georganiseerd. Hierin werden zowel teksten over de naoorlogse schilderkunst als teksten over en van Philippe Vandenberg bestudeerd. Vooral teksten van en het interview met Vandenberg werden in dit onderzoek verwerkt. Deze zorgden voor een beter inzicht in zowel de leefwereld van de kunstenaar als diens visies op de schilderkunst. De tekst *Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood* die Vandenberg in 1998 schreef geeft een duidelijk beeld van de woelige levensloop van de kunstenaar. In diezelfde tekst wordt ook het belang van zowel het tekenen als het schilderen voor Vandenberg duidelijk. Hij schrijft over wat het schilderen voor hem betekent en hoe belangrijk het is voor zijn alledaagse omgang in de wereld.

Na de werkcolleges en het atelierbezoek werd het onderzoek vooral verder gezet vanuit het ‘Archief Philippe Vandenberg’. Dit archief werd in 2016 geschonken door Estate Vandenberg aan de Universiteit Gent. De documenten uit het ‘Neel Cockx Archief’ werden bijna volledig opgenomen in het algemene ‘Archief Philippe Vandenberg’. De inventaris opgesteld door Neel Cockx was echter een groot hulpmiddel voor het vinden van de juiste bestanden in het volledige

archief. De map D1 HS3 161/1463 van het archief bevat de correspondentie van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg. De hierin verzamelde brieven en bijlagen werden op een systematische manier gelezen en getranscribeerd. Alle inhoud werd gescand.

De correspondentie van Vandenberg aan Dierickx werd via het digitale archief geraadpleegd. Het overgrote deel van deze brieven werd reeds getranscribeerd waardoor de informatie snel te verwerken was. Ook scans van de originele handgeschreven brieven bevinden zich in het archief. Enkele niet getranscribeerde scans van handgeschreven brieven werden getranscribeerd en zo verwerkt in dit onderzoek. Alle gevonden correspondentie tussen beide kunstenaars werd chronologisch geordend om zo een volledig overzicht te verkrijgen.

Op 5 mei 2017 vond een gesprek met Hélène Vandenberg plaats. Hierdoor werd duidelijk wie verdere nuttige informatie zou kunnen bezitten.

Op 13 mei 2017 ging een interview met Griet de Cuypere door. De informatie die hieruit werd afgeleid zorgde voor een beter inzicht in de relatie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx. Alsook een inzicht in de leefwereld en het atelier van Karel Dierickx werd hierdoor verworven. Het interview werd opgenomen en getranscribeerd en vervolgens als bijlage aan de onderzoekspaper toegevoegd.

Alle verworven informatie werd in een doorlopende tekst verwerkt. Deze is opgebouwd in verschillende hoofdstukken om een duidelijk overzicht te bewaren.

Status Quaestiones

Voor de aanvang van dit onderzoek was er nog geen specifieke studie uitgevoerd naar de relatie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx. Hoewel er reeds enkele brieven van Vandenberg aan Karel Dierickx werden getranscribeerd in het ‘Neel Cockx archief’, was onderzoek naar de volledige correspondentie tot nu toe onbestaand. De auteurs van deze onderzoekspaper waren de eerste om op de originele briefwisseling tussen beide kunstenaars te werken. Studies naar beide kunstenaars afzonderlijk zijn echter wel voorhanden en zorgden voor de basis van dit onderzoek.

Na de afloop van deze onderzoekspaper is een breder beeld in de relatie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx voor handen. De correspondentie tussen beide kunstenaars werd volledig getranscribeerd en in chronologische volgorde geordend. Door de chronologische ordening van de briefwisseling is een duidelijk inzicht verkregen in de kwantiteit van- en de reactieperiode tussen de correspondentie. Dit document is afzonderlijk aan de onderzoekspaper toegevoegd en maakt verder onderzoek over de relatie tussen beide kunstenaars mogelijk.

Het leven van Philippe Vandenberg en Karel Dierickx

Philippe Vandenberg

Philippe Vandenberg was een Gents schilder geboren in 1952.¹ Op driejarige leeftijd ontkiemt in hem de revolte, ontstaan uit een verlangen naar liefde en een angst voor pijn. Hij wil terug naar het onbestaan. Conflict met zijn omgeving en in zichzelf blijft een constante doorheen zijn leven.²

Als kind is hij reeds een vurig tekenaar, hij maakt echter geen kindertekeningen. “De tekening zal het onuitdrukbare dragen en mij beschermen”³. Hij gebruikt het tekenen als manier om zich uit te drukken, om het onzegbare te duiden. Reeds op deze leeftijd ontstaan motieven die doorheen zijn volledig oeuvre zullen terugkomen: geweld, noodsignalen, ... Hij probeert de bedreigende chaos van zijn omgeving te ordenen op het papier. De orde binnen het vierkant van het blad schenkt hem rust tegenover de wanorde van de buitenwereld. Het tekenen heeft voor Vandenberg dus een sterk therapeutische werking.⁴

Op vijfjarige leeftijd realiseert Vandenberg zich voor het eerst de Val. De Val is dichtgeslagen en hij voelt zich opgesloten in de kooi. De kooi, la condition humaine: de onmogelijkheid tot communicatie, de onophoudelijke behoefte aan liefde en de even onafwendbare dood. Voor Philippe Vandenberg is er maar één oplossing: het tekenen – en later daarbij het schilderen – is de enige voorlopige remedie. De remedie zit in hemzelf. De tekening – het beeld – zal de taal zijn.⁵

In 1970 schrijft Philippe Vandenberg zich in aan de Universiteit Gent voor een opleiding Literatuur en Kunstgeschiedenis. In hetzelfde jaar begint hij ook zijn opleiding schilderkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (K.A.S.K.). In het Museum voor Schone Kunsten in Gent is hij gefascineerd door schilderijen van Bosch en Gustave van de Woestijne. Na twee jaar stopt hij zijn opleiding aan de Universiteit en breekt hij volledig met zijn familie. Van 1972 tot 1976 zet hij zijn studie schilderkunst aan de Academie verder met Jan Burssens als één van zijn

---

¹ Florent Bex, red., *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999* (Antwerpen: MUHKA, 2000), 207.

² Philippe Vandenberg, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” in *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999*, red. Florent Bex. (Antwerpen: MUHKA, 2000), 33-44.

³ Vandenberg, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” 35.

⁴ Vandenberg, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” 33-44.

⁵ Vandenberg, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” 33-44.

belangrijke docenten.⁶ De nu bijna vergeten Vlaamse schilder was de eerste volwassene die Vandenberg als kind tegenkwam en die hem met rust liet, hem nooit iets opdroeg of eiste. Vandenberg zal hem hier zijn hele leven dankbaar voor blijven.⁷ De academie heeft op dat moment, twee jaar na mei '68, een enorme omwenteling meegemaakt. In een periode waarin iedereen zowat carte blanche kreeg legt Vandenberg zichzelf een bijzonder traditionele opleiding op. Hij is een van de weinigen die naar levend model tekent en zo een technische perfectie bereikt. De jaren aan de Academie ziet Vandenberg niet als opleidingsjaren, hij beschouwt ze als een rustplaats waar het mogelijk was om open te bloeien als mens en te worden wie hij echt wou zijn.⁸

Doorheen de jaren '70 schilderde Philippe Vandenberg vooral figuratieve onderwerpen in een bijna hyperrealistische stijl. In 1978 maakt hij echter een invloedrijke reis naar New York. Hij komt er in contact met het werk van de schilders van het abstract-expressionisme zoals Jackson Pollock (1912-1956), Mark Rothko (1903-1970) en Franz Kline (1910-1962).

Philippe Vandenberg transformeert tot een meer abstracte schilder en boekt meer en meer succes, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Na een verblijf in Parijs van twee jaar keert hij terug naar Gent in 1982. In 1983 stelt Vandenberg tentoon in het Paleis voor Schone Kunsten te Gent, gesteund door Karel Geirlandt. Drie jaar later koopt het Guggenheim Museum een werk van Vandenberg aan en stelt hij voor het eerst tentoon in New York. Hier ontdekt hij de bijna 'zelfmoordende' schilderijen van Philip Guston (1913-1980).

In 1989 komt Philippe Vandenberg in een emotionele en psychische crisis terecht. Hij keert terug naar de figuratie en schildert een reeks Arafat-schilderijen, voor hem het symbool van het ultieme verzet van de eenzaam. Deze enorme stijlbreuk zorgt voor verwoestende kritiek uit binnen- en buitenland. Hij breekt met zijn galerie in New York en zal meer en meer geïsoleerd geraken van de kunstwereld.

Pas in 1995 stelt Vandenberg opnieuw tentoon in museale context. Dit in het Gents Museum van Hedendaagse Kunst (huidige S.M.A.K.). Eén jaar later verhuist de kunstenaar naar zijn atelier, na de scheiding met zijn vrouw Mieja D'Hondt. Hier ontstaan een reeks woordschilderijen, het woord fungeert als beeld. Vandenberg schakelt van olieverf grotendeels over op gouache, aquarel en bloed. Het visionaire wordt primair in zijn werk. In 1997 voert Vandenberg een intense

---

⁶ Bex, *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999*, 207.

⁷ *Briefwisseling tussen P. Vandenberg en K. Dierickx, 1995-1998*, Archief Philippe Vandenberg, D1. HS3 161/1436, Gent: Archief Universiteit Gent.

⁸ Philippe Vandenberg, interview door Ronny Delrue, Transcriptie, 12 februari 2008 (Gent: Universiteitsbibliotheek Gent).

briefwisseling met Vlaams schilder Karel Dierickx. Het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen organiseert een retrospectieve tentoonstelling van zijn werk in 1999.⁹

In de laatste jaren van zijn leven boekt Vandenberg opnieuw meer succes. Hij exposeert nog enkele malen in binnen-en buitenland, waaronder een solo-tentoonstelling in het Museum voor Schone Kunsten te Gent in 2008. Eén jaar later maakt de kunstenaar een vroegtijdig einde aan zijn leven.¹⁰

Karel Dierickx

Karel Dierickx werd net als Philippe Vandenberg geboren te Gent, in 1940. Ook Dierickx studeerde schilderkunst aan het K.A.S.K. en hij zal hier later doceren. In 1962 werd hij Laureaat Jeune Peinture Belge, een prestigieuze prijs waarmee zijn schildercarrière van start gaat. Karel Dierickx start in 1973 als docent aan het K.A.S.K. Hij zal daar zo'n 25 jaar lang blijven doceren en geeft les aan kunstenaars als Wim Delvoye, Jan Van Imschoot en Jan Van Oost.¹¹ Vanaf 1976 wordt de materie op zich steeds belangrijker voor de kunstenaar. Dierickx boekt succes en stelt tentoon in verschillende binnen- en buitenlandse musea. In 1984 representeert hij België op de Biënnale van Venetië.¹² Hij richt zich meer dan Vandenberg op de buurlanden en verkiest een Duitse galerie, de Hachmeister Galerie in Münster. Hiermee zal hij tot het einde van zijn leven goede contacten bewaren. Karel Dierickx overleed op 6 december 2014 op de leeftijd van 74 jaar.¹³

Twee Vlaamse schilders

Philippe Vandenberg en Karel Dierickx waren beide Gentse kunstschilders. Ze leerden elkaar kennen in en rond de Vlaamse kunstscène en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te

---

⁹ Bex, *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999*, 207-213.

¹⁰ "Estate Philippe Vandenberg," laatst geraadpleegd op 14 mei 2017, <http://www.philippevandenberg.be/about-the-artist>.

¹¹ "Cobra.be: Karel Dierickx (1940-2014)," laatst geraadpleegd op 14 mei 2017, <http://cobra.canvas.be/cm/cobra/kunst/1.2175083>.

¹² "Karel Dierickx", laatst geraadpleegd op 14 mei 2017, <http://www.kareldierickx.be>.

¹³ Griet de Cuypere, interview door Jef Declercq en Eva Dobbels, digitale geluidsopname, 13 mei 2017(Gent).

Gent. Hoewel ze in de privé sfeer niet enorm veel contact met elkaar hadden voerden de twee kunstenaars een intense briefwisseling in 1997.¹⁴

De correspondentie van een jaar tussen de twee kunstenaars werd onderling letterlijk afgesproken.¹⁵ Na een gesprek met de weduwe van Karel Dierickx, Griet de Cuypere, is de intentie hiertoe nog niet volledig duidelijk (Bijlage 1). Volgens haar waren beide kunstenaars er zich echter wel van bewust dat deze correspondentie later nog zou gelezen worden. De briefwisseling kan in haar ogen gezien worden als een soort statement of bewust nalatenschap.¹⁶ Volgens Hélène Vandenberg was het vooral de nood aan een luisterend oor dat haar vader, Philippe Vandenberg, aanzette tot het starten van de correspondentie.¹⁷

Hoewel beide kunstenaars geen boezemvrienden waren en hun intentie voor het starten van de briefwisseling niet volledig duidelijk is, toont de correspondentie wel dat ze elkaar konden vinden in enkele gedeelde visies en frustraties. Beide kunstenaars delen hun liefde voor de schilderkunst en het tekenen. Dit in een periode waarop conceptuele kunst volop wordt tentoongesteld in België. Tekenend is voor beiden van uiterst belang. Voor Dierickx is tekenen het geraamte van zijn oeuvre. Vandenberg tekent uit noodzaak, om orde te scheppen in de chaos. Tekenend heeft voor hem een sterke therapeutische betekenis. Mede door hun vasthouden aan het “traditionele” medium schilderkunst worden beide kunstenaars in bepaalde periodes zwaar bekritiseerd binnen het Vlaamse kunstlandschap. Ze delen dan ook hun frustratie over hoe dit landschap er uit ziet. Voor zowel Vandenberg als Dierickx was emotie van enorm belang in de kunst. “Zonder gevoel geen kunst”¹⁸ schreef Karel Dierickx op 6 oktober 1997 in een brief aan Philippe Vandenberg.¹⁹ Toch schilderen beide kunstenaars vanuit een ander standpunt. Het uitgangspunt van de schilderijen van Karel Dierickx is het waarneembare gegeven. Dierickx schildert een subjectieve weergave van een element in een bepaalde context.²⁰ Philippe Vandenberg daarentegen werkt veel meer vanuit zichzelf. Hoewel hij verschillende stijlbreuken doorgaat blijft

---

¹⁴ Interview Griet de Cuypere.

¹⁵ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx*.

¹⁶ Interview Griet de Cuypere.

¹⁷ Hélène Vandenberg, gesprek met Jef Declercq en Eva Dobbels op 5 mei 2017 (Gent).

¹⁸ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx*.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Karel Dierickx, interview door Glenn van Looy, in “Karel Dierickx”, mei 1985 (Antwerpen: ICC).

de kunstenaar uit zichzelf schilderen. “De remedie zat in mij zelf”. Zijn kunst als remedie voor de kooi, la condition humaine.²¹

Philippe Vandenberg schrijft doorheen de briefwisseling uitgebreid over zijn persoonlijke emoties en innerlijke conflicten. Zijn brieven zijn soms enorm chaotisch en bijna onverstaanbaar. Dierickx daarentegen is veel praktischer. Hij schrijft over wat hij gezien heeft, wat hij ervan vond. Dierickx uit een duidelijke mening over zijn visie op schilderkunst. Meer dan Vandenberg heeft hij kritiek op de conceptuele kunst en de Vlaamse kunstscène.²² Het contrast tussen beide personen wordt hierdoor erg duidelijk. Een verschil dat voor Dierickx erg zwaar woog. Net als Vandenberg kampte hij zelf ook met psychologische problemen. Om deze tegen te gaan omringde hij zich vooral met opgewekte en optimistische personen. Vanaf 1998 zet Dierickx een vertraging op de briefwisseling en de correspondentie tussen beide kunstenaars loopt ten einde.²³

---

²¹ Vandenberg, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” 38.

²² *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx*.

²³ Interview Griet de Cuyper.

Schilderkunst voor Vandenberg en Dierickx

Philippe Vandenberg en Karel Dierickx delen een onvoorwaardelijk geloof in de schilderkunst. Beide kunstenaars benaderen deze echter elk op hun eigen manier.

Vandenberg is een schilder uit noodzaak, het schilderij komt naar hem, het zorgt voor een moment van verlossing. Hij noemt de kunst “een genezer”, iets wat hij nodig heeft om zich aan vast te houden, maar soms wordt ook het schilderen hem te veel, zoekt hij rust, maar hij vindt die niet. Het schilderen zelf beschrijft Vandenberg als een opeenvolging van gevoelens; verwarring, hoop, vernietiging, afkeer,... Enkele momenten van verwondering zorgen ervoor dat hij zich niet laat opslokken door de duisternis.²⁴ Hij noemt zichzelf een schilder van het mankement, van afschuw en verwarring, zonder een moment van rust.²⁵

In tegenstelling tot Vandenberg ontstaat Dierickx zijn werk op een heel andere manier. Hij inspireert zich op traditionele thema's die hij in een eigen schriftuur vertaalt tot een schilderij, tekening of beeldhouwwerk. Voor Dierickx is het hele proces naar het uiteindelijk afgewerkte product een parcours van vallen en opstaan. Soms keert hij terug naar de tekening om dan weer op het doek te beginnen, in dit proces zal hij ruimte vrij laten voor toeval in combinatie met bewust gemaakte keuzes. Zijn schilderijen groeien in het proces, waarbij contouren vervagen en het oorspronkelijke onderwerp soms niet meer te herkennen valt of verdwijnt in de achtergrond met de zeer opvallende aanwezigheid van de materie. Toch beweert ook hij dat er zonder gevoel geen kunst kan ontstaan.²⁶

De briefwisseling tussen deze twee kunstenaars maakt de verschillen tussen hen duidelijk in schrijfstijl en onderwerp. Vandenberg spuwt zijn gevoelens uit op papier, een wervelwind van emotie. Waarin vrouw, kunst en twijfel de hoofdrol spelen. Toch zal hij haast nooit over concrete kunstwerken praten. Dit is waar Dierickx met zijn voeten op de grond blijft staan, zijn omgeving en de tentoonstellingen die hij bezoekt vormen de leidraad in zijn verhaal. Toch zijn er enigszins vlakken waarop ze elkaar kunnen vinden. In het tijdperk van de conceptuele kunst zoeken ze een houvast in de schilderkunst. Namen van oude kunstenaars zoals Goya, Delacroix, Morandi,... Komen terug als visionairen van hun tijd. In een brief geschreven eind mei 1997 haalt Philippe Vandenberg de term “peinture-peinture” aan, een term die door de kunstenaars verder nog enkele

---

²⁴ Vandenberg, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” 33-44.

²⁵ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx*.

²⁶ Heiner Hachmeister, “Illusionaire aanwezigheid,” in *Karel Dierickx*, red. Paul van Calester (Antwerpen: Ludion, 2008), 7-23.

malen gehanteerd word en waaraan ze een eigen definitie toeschrijven; schilderkunst om schilderkunst, een manier van schilderen waarbij de spanning ligt in het omgaan met de verf. Maar voor Vandenberg blijkt ook dit maar een magere troost. Hij is op zoek naar het visioen in de schilderkunst. Iets wat hij terugvindt bij schilder Philip Guston, wiens werk een sterke relatie bevat tussen abstractie en figuratie.²⁷ Volgens Guston is het grootste verlangen van een schilder om te zien wat er ontstaan is in hun gedachten, het realiseren van hun eigen beeld, door hun eigen hand. Ook Guston handelt vanuit een drang naar creëren en een fascinatie voor donkere onderwerpen zoals de Ku Klux Klan, de oorlog,... al deze gebeurtenissen laten een diepe indruk op hem achter die hij vertaalt in zijn schilderijen. Concrete alledaagse voorwerpen kunnen onderwerpen worden in deze schilderijen, en hoe langer, hoe mysterieuzer de voorwerpen op zichzelf worden, daar de fysieke wereld al een mysterieuze en abstracte plek is volgens Guston. Politieke escapades en het idee van “het slechte” fascineerden voor de kunstenaar. In zijn atelier ging hij vervolgens te werk als een regisseur van zijn eigen wereld, waarin de onderwerpen een eigen verhaal kregen. Het ideaal is voor hem om los te staan van (voor-)oordelen, dit wordt mogelijk door het doen en het denken te laten gebeuren op hetzelfde moment, dit wil niet zeggen dat het denken wordt uitgeschakeld.²⁸ Het gebruiken van deze motieven vormt een sterke link met het werk van Vandenberg die vaak motieven gebruikt zoals Adolf Hitler, het hakenkruis, Yasser Arafat, ...Volgens Vandenberg geeft Guston het visioen weer van de wereld waarin ze leven, de late twintigste eeuw. In een brief aan Karel Dierickx ,geschreven eind mei 1997, schrijft hij;

“Guston is groots in zowel zijn consequenties als in zijn breuken. Tot in zijn laatste schilderijen vinden we sporen van zijn vroegere lyrische elans zowel qua kleur als qua toets, maar hij heeft er het visioen aan toegevoegd. De man die stikt onder de taartjes, de nachtschilder, de roker, de wenende zon etc... zijn zovele geniale beelden waarin de prachtige mokerslag, die ons zijn manier van schilderen toedient, de snee van het scalpel van zijn visionaire thematiek draagt en ik schrijf wel draagt.”²⁹

Ondanks dat er regelmatig naar andere kunstenaars verwezen wordt hebben beide kunstenaars zelden affiniteit met het werk van collega kunstenaars van eigen tijd. Dierickx beschrijft hun werk als gevoelloos; bang voor emotie weer te geven en te ontvangen, oppervlakkig, en gericht naar een publiek, een publiek dat dit soort werk makkelijk zal begrijpen. Zelf heeft hij het gevoel hierbuiten

---

²⁷ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx*.

²⁸ Philip Guston, “Philip Guston Talking,” in *Philip Guston: Paintings 1969-80*, red. Nicholas Serota. (New York: Trustees of the Whitechapel Art Gallery, 1982), 49-56.

²⁹*Briefwisseling Vandenberg en Dierickx*.

te vallen. Dierickx verkoopt in de periode van de briefwisseling zelf niet veel werk, maar heeft nog een zekerheid van inkomen door te doceren aan de Gentse Academie.³⁰ Hij schrijft;

“Schilders als R. Dekeyser en L. Tuymans spelen wel mee. Beiden maken , elk op hun manier, koel, berekend en afstandelijk werk, dat eerder naar de buitenkant gericht is dan naar de binnenkant. Beiden maken een soort schilderkunst die in het bijzonder een snobistisch publiek aanspreekt. En hebben schrik van emoties te tonen; of van emoties te ontvangen. Jij bent, lieve vriend, een schilder die drijft op gevoel (zonder gevoel geen kunst). Je levert geen maatwerk af. Jouw avontuur is een van vallen en opstaan. Geen mooi ogende middelmaat, die de toeschouwer gerust stelt. Geen maniëristisch gedoe, dat oogstrelend, maar leeg en steriel aan de witte muur van het MUHKA hangt.”³¹

Vandenberg verdrinkt, hollend achter het schilderij, meer en meer in het visioen, visioenen van twijfel, onmacht en het zoeken naar licht zijn vaker weerkerende termen. Ook de vraag of ze ooit zullen beseffen of ze meesters zijn wordt gesteld. Het avontuur van het schilderen wordt/is het avontuur van het leven, in een poging om de disharmonie van het leven onder controle te houden.

De vrijheid van het creëren, de persoonlijke ervaring en de onschendbaarheid van plaats, zijn de dingen die beroeren. Het gaat niet om ruimte, kleur en feiten, maar om het creëren van kleur, kleur als kleur, het aanmaken van een persoonlijke ruimte en om te voelen en te weten tegelijkertijd. Ornament zal enkel diegene beroeren die leeft zonder persoonlijke terreur. Het vreselijke bestaan van de kunstenaar is het onderwerp van zijn schilderkunst.³²

“Life, as is a true work of art, is, after all, always positive.”³³

---

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Barnett Newman, “From Exhibition of the United States of America,” in *Barnett Newman: Selected Writings and Interviews*, red. John P. O’Neill, (Berkeley Los Angeles: University of California press, 1990), 186-187.

³³ Ibid.

Philippe Vandenberg en Karel Dierickx in het Vlaamse Kunstlandschap

Doorheen de briefwisseling is de kritiek op de toenmalige Vlaamse kunstscène een contante. Afkomstig van zowel Philippe Vandenberg als Karel Dierickx. Ze zetten zich af tegen de ontwikkelingen en het groeiende belang van de conceptuele kunst en de installatiekunst. Alsook tegen bepaalde figuren binnen de kunstwereld, voornamelijk Jan Hoet. Bijna volledig in isolatie blijven beide kunstenaars voet bij stuk houden, en houden ze zich vast aan hun eigen schilderkunst.

De kritiek komt voor het eerst aan bod in een brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg, geschreven op 3 januari 1997. Hierin noemt hij de “dwaze installaties” in “de Rode Poort” treurig en amateuristisch.³⁴ “de Rode Poort” was een openingstentoonstelling voor de tijdelijke locatie van het toenmalig Museum van Hedendaagse Kunst (nu het S.M.A.K.).³⁵ In latere correspondentie zal Dierickx de installatiekunst bestempelen als “De kunstvorm bij uitstek voor den dwazen.”³⁶

Philippe Vandenberg zal zijn kritiek, in tegenstelling tot Dierickx, niet rechtstreeks op de installatiekunst richten. In een brief geschreven op 16 februari 1997 uit hij echter wel zijn diepliggende frustratie ten aanzien van Jan Hoet. Deze curator, voorvechter van de hedendaagse kunst en oprichter van het eerste museum voor hedendaagse kunst in België had een uiterst bepalende mening doorheen zijn carrière. Vandenberg beschrijft hoe Jan Hoet en ‘zijn mensen’ in 1988 besloten hem ten val te brengen.³⁷ “De macht van de energieke Gentse conservator maakte zijn doelgerichte banvloek op mij tot een vrijwel volledige en definitieve vernedering van mijn o zo fragiele ‘carrière’.”³⁸ In 1998 komt Philippe Vandenberg in een emotionele en psychische crisis terecht. Hiermee gaat een stijlbreuk gepaard. Hij keert terug naar de figuratie en maakt een reeks Arafat-schilderijen.³⁹ Hierdoor wordt de breuk met de kunstwereld steeds groter, de kritiek steeds harder. In welke mate de verwoestende kritiek van Jan Hoet de psychologische crisis veroorzaakte of omgekeerd is echter moeilijk te achterhalen. Philippe Vandenberg raakt volledig geïsoleerd. Hij

---

³⁴ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx.*

³⁵ “S.M.A.K. de Rode Poort,” laatst geraadpleegd op 15 mei 2017, <http://www.edgebski.nl/archives/edgebski-rodepoort-SMAK/index.htm?la=nl&id=74>.

³⁶ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx.*

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Bex, *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999*, 210.

wordt nog maar amper op tentoonstellingen vertoond. Door de afwezigheid van het werk van Vandenberg op internationale manifestaties over Belgische Kunst haken ook de galerijen in New York en Amsterdam af. De kunstenaar komt terecht in een financiële crisis. Collectioneurs ontdoen zich van zijn werk, volgens Vandenberg op aandringen van Jan Hoet. Onverwacht kwam er uiteindelijk een ommekeer in de houding van Jan Hoet ten opzichte van het oeuvre van Philippe Vandenberg. In 1995 stelt Jan Hoet werk van de kunstenaar tentoon in het Gent Museum voor Hedendaagse Kunst (huidige S.M.A.K.). Hoet zal Vandenberg enkele malen publiekelijk verdedigen en beschouwd zijn voorgaande kritiek als een vergissing. Vanaf dan start voor Vandenberg een periode van rehabilitatie maar ondertussen voelt zijn ‘carrière’ en een deel van zijn leven als een puinhoop aan.⁴⁰

Op 4 maart 1997 verstuurt Karel Dierickx een antwoord op de brief waarin Vandenberg zijn beklag over Jan Hout neerpende. Hierin richt de kunstenaar zijn kritiek niet persoonlijk op Jan Hoet maar op het Vlaamse kunstlandschap in het algemeen. Volgens hem is er geen platform waar de confrontatie tussen het werk van hedendaagse schilders en de toeschouwer kan plaatsvinden. Dierickx bekritiseert het feit dat werk van Jan Vercruyse en Jan Fabre wel aanwezig is op de Biënnale van Venetië en niet dat van schilders als zichzelf of Vandenberg. Naast een aanval op conceptuele kunstenaars en de installatiekunst valt hij ook verschillende schilders aan. Dierickx is van mening dat schilders als Raoul Dekeyser en Luc Tuymans koele, beredeneerde werken maken en zich zo aanpassen aan een snobistisch publiek. Ze hebben schrik van emoties, iets wat voor Dierickx van uiterst belang is. Verder haalt hij aan dat het werk van zichzelf en Vandenberg buiten de “officiële” denkpijpe of “staatskunst” ligt. Dierickx’ oplossing hiervoor is het richten op een Duitse galerij in Münster, waar hij vanaf 1995 tot aan het einde van zijn leven mee samenwerkt. Zo voelt hij zich verlost van de zombietoestand en het opportunistisch gemurmel van eigen streek. Dierickx raadt Vandenberg aan hetzelfde te doen.⁴¹

Soortgelijke kritieken en bedenkingen komen doorheen de gehele briefwisseling herhaaldelijk terug. “(...) ik bedoel zij die de kanker verstrooien: onze kunstcritici, curatoren, onze kunstfilosofen (...)”⁴² schrijft Philippe Vandenberg in een brief op 10 mei 1997. Karel Dierickx noemt Jan Hoet gecompromitteerd in een brief aan Vandenberg verzonden op 9 juni 1997. Jan Hoet

---

⁴⁰ *Briefwisseling Vandenberg en Dierickx.*

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

kan hun werk in het buitenland niet verdedigen omdat hij is vastgemetseld in zijn eigen denkpijpe stelt Dierickx. De frustratie blijft groot bij beide kunstenaars.

Besluit

Uit de correspondentie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx zijn verschillende conclusies te trekken. Er wordt een duidelijke visie uit een persoonlijk standpunt weergegeven over hoe zij over collega-kunstenaars uit die tijd denken, bepaalde kunststromingen en over elkaars werk.

Beide kunstenaars vonden elkaar in hun liefde voor de schilderkunst. Ze benaderden deze echter elk op een eigen verschillende manier. Karel Dierickx haalde zijn inspiratie uit de waarneembare wereld. Zijn schilderij zijn een subjectieve en emotionele representatie van wat hij als kunstenaar in zijn omgeving zag. Philippe Vandenberg daarentegen schilderde meer vanuit zichzelf. De schilder-en tekenkunst had voor hem een sterk therapeutisch karakter.

Vandenberg en Dierickx delen hun frustratie ten aanzien van het toenmalige Vlaamse kunstlandschap. Ze zetten zich af tegen de ontwikkeling van de conceptuele- en installatiekunst. Vooral Dierickx spreekt zich hier zeer sterk over uit. Vandenberg uit bijtende kritiek op kunstcritici als Jan Hoet. De man die volgens de kunstenaar zijn carrière verwoestte.

De correspondentie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx schetst een breder beeld van de kunstenaarspraktijk eind jaren '90. Referenties naar grote kunstenaars uit het verleden alsook van deze tijd in hun briefwisseling geven inzicht in hun visie op de schilderkunst en het kunstenaarschap.

Verder onderzoek zou eventuele ontbrekende onderdelen in de briefwisseling kunnen opsporen. Alsook een preciezer beeld scheppen van de relatie tussen beide kunstenaars. Ook onderzoek naar de invloed van Jan Hoet op het toenmalige kunstlandschap is zeker nog niet volledig.

Bibliografie

Bex, Florent, red., *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999*. Antwerpen: MUHKA, 2000.

Briefwisseling tussen P. Vandenberg en K. Dierickx, 1995-1998, Archief Philippe Vandenberg, D1. HS3 161/1436, Gent: Archief Universiteit Gent.

“Cobra.be: Karel Dierickx (1940-2014).” Laatst geraadpleegd op 14 mei 2017. <http://cobra.canvas.be/cm/cobra/kunst/1.2175083>.

“Estate Philippe Vandenberg.” Laatst geraadpleegd op 14 mei 2017. <http://www.philippevandenberg.be/about-the-artist>.

Griet de Cuypere. Interview door Jef Declercq en Eva Dobbels. digitale geluidsopname, 13 mei 2017. Gent.

Guston, Philip. “Philip Guston Talking.” In *Philip Guston: Paintings 1969-80*, onder redactie van Nicholas Serota, 49-56. New York: Trustees of the Whitechapel Art Gallery, 1982.

Hachmeister, Heiner. “Illusionaire aanwezigheid.” In *Karel Dierickx*, onder redactie van Paul van Calester, 7-23. Antwerpen: Ludion, 2008.

Hélène Vandenberg. gesprek met Jef Declercq en Eva Dobbels. 5 mei 2017. Gent.

Karel Dierickx. Interview door Glenn van Looy. In “Karel Dierickx”, mei 1985. Antwerpen: ICC.

Newman, Barnett. “From Exhibition of the United States of America.” In *Barnett Newman: Selected Writings and Interviews*, Onder redactie van John P. O’Neill, 186-187. Berkeley Los Angeles: University of California press, 1990.

Philippe Vandenberg. Interview door Ronny Delrue. Transcriptie, 12 februari 2008. Gent: Universiteitsbibliotheek.

“S.M.A.K. de Rode Poort.” Laatst geraadpleegd op 15 mei 2017. <http://www.edgebski.nl/archives/edgebski-rodepoort-SMAK/index.htm?la=nl&id=74>

Vandenberg, Philippe, “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood,” In *Philippe Vandenberg. Oeuvre 1995-1999*, onder redactie van Florent Bex, 33-44. Antwerpen: MUHKA, 2000.

Bijlagen

Bijlage 1: Interview met Griet de Cuypere door Jef Declercq en Eva Dobbels op 13 mei 2017 te Gent.

Interview met Griet de Cuypere-Dierickx op 13 mei 2017.

We hadden een afspraak met Mevrouw de Cuypere-Dierickx bij haar thuis, na het sturen van enkele mailtje, om een gesprek te voeren met haar over de relatie van Karel Dierickx en Philippe Vandenberg. We waren naar haar doorgestuurd na een kort gesprek met Hélène Vandenberg, die ons wist te vertellen dat Griet ons veel meer zou kunnen helpen.

Dag Griet, alvast heel erg bedankt dat u ons wilde uitnodigen voor dit gesprek. Wij onderzoeken, zoals u al weet, de correspondentie tussen Philippe Vandenberg en uw man, Karel Dierickx. Kunt u ons wat meer vertellen over hoe Philippe Vandenberg en uw man elkaar ontmoet hebben?

Dat weet ik niet zeer zeker, maar Philippe was leerling van Jan Burssens, enfin, Jan Burssens gaf aan het laatste jaar van de academie les. Mijn man gaf toen nog geen les, want uiteindelijk hadden ze niet zo'n groot leeftijdsverschil. Maar, ja, ze kennen elkaar van de kunstscène h e, van vernissages en feestjes. En goh, voornamelijk... , eigenlijk priv e hebben we niet zo veel contact gehad. Maar voornamelijk van op café en vernissages en (denkt) waarschijnlijk ook van jury's en op een bepaald ogenblik is Philippe, maar ik denk dat dat later is dan 1997, heeft Philippe ook nog les gegeven op de academie en dan is er ook een gemeenschappelijke schilder die relatief belangrijk is in gans die schakel, dat is Marc Maet. Marc Maet en Philippe Vandenberg en euhm... Marc Maet is een leerling van Karel en die is dan ook later leraar geweest op de academie, maar die heeft zich gesuicideerd op de leeftijd van 45 jaar. Ik weet zeer goed dat als Marc Maet overleden is, ik heb dat eens even nagekeken op Google, ik was dat vergeten, dat is in het jaar 90, wacht hoor (twijfelt) in het jaar 2000 geweest, en Philippe is daar  norm van onder de indruk geweest. Philippe Vandenberg. Hij zwermde uiteindelijk altijd al met suïcide gedachten. Als psychiater weet ik zeer goed dat hij met die psychische problemen kampte.

Heeft u zelf ook inzage gehad in de correspondentie tussen uw man en Philippe Vandenberg?

Ik heb die deels ook gelezen, maar ja, dat is ondertussen al lang geleden, zeker 20 jaar. Dus ik weet niet meer, maar bon, ik ken zelf ook zijn behandelaars en zo voorts, ik weet van zijn psychiatrische problematiek.

In de briefwisseling merken we dat Vandenberg veel over zijn persoonlijke gevoelens praat en dat mijnheer Dierickx veel praktischer, over schilderkunst zelf praat of zijn werk, de schilderwereld, tentoonstellingen, enzovoort. En dat is wel een zeer interessant contrast.

Ja dat is inderdaad waar! Dat is inderdaad waar wat je zegt.

We vragen ons dan af, hadden ze allebei dezelfde doelstelling voor ogen als ze begonnen aan die correspondentie?

Awel dat weet ik uiteindelijk niet, voor zover dat ik mij herinner wouden ze alletwee toch ergens met die correspondentie zo een statement maken en wisten ze ook van dit gaat laten nog gelezen worden (lacht) bij manier van spreken, elk op hun manier. Ze hebben dat werkelijk afgesproken hé, om een correspondentie te starten. Bijvoorbeeld om om de drie weken een brief te schrijven, maar allez, voor zo ver dat ik weet... op een bepaald moment kampte ook mijn man met depressies en (zoekt naar woorden) de problematiek van Philippe werd hem eigenlijk ook te zwaar, want hij, Karel, omringde zich graag met mensen die relatief opgewekt waren en niet te zwaar op de hand waren, zodanig dat, alles, voor zijn eigen behoud. En de problematiek van Philippe daarbij, dat was te zwaar voor hem, plus ik, ik moet rechtuit zeggen, ik herinner mij dat ik af en toe ook die brieven las, maar niet allemaal, want dat waren soms brieven van 5- 6 bladzijden en dat was ook heel, hoe zou ik het zeggen, heel , zodanig chaotisch opgesteld en eigenlijk heel moeilijk te begrijpen. Op het psychotische af, dus ja... vandaar dat op den duur, Karel ook vond dat het niet veel zin had om dat te continueren. En ik, voor zover dat ik mij dat herinner, dat mijn man dat zelf voor een stuk (zoekt naar woorden) vertraging op gezet heeft en op een bepaald moment is dat doodgebloed.

Is hun persoonlijke relatie dan ook doodgebloed?

Goh neen, maar hij is dan ook weggetrokken uit en Gent en ieder het zijne. En dan ja, wacht hoor. Dat was dan ook de periode dat hij was met Griet. En na Griet heeft hij een kunstenaars leren kennen, en dan was dan een periode dat we iets meer contact hadden, want ik herinner mij dat we daar nog bij hen thuis zijn uitgenodigd. En dan natuurlijk, ik herinner mij bijvoorbeeld, ik heb daar nog foto's van, van toen ik 50 jaar werd. Was Philippe daar ook met Griet. Dat was '99, toen ging

dat zeer goed met Philippe, maar hij heeft dan een expositie gehad in het MUHKA in 2000 en nadien is het niet goed gegaan met hem, nadien is hij in een zeer zeer zware depressie geraakt. Na zijn expositie en dan is er ook de breuk gekomen met Griet, dan zijn is er een verwijdering geweest (tussen Dierickx en Vandenberg) en dan ,bon, en dan weer een samen komen en weer een verwijdering enzovoorts, maar om te zeggen dat dat eigenlijk echte vrienden waren, dat niet. Ik denk dat het eerder bondgenoten waren in hun demarche op kustgebied en het zich afzetten tegen de conceptuele kunst, want dat was zeer belangrijk.

Ze delen inderdaad die afzetting conceptuele kunst en installatiekunst , maar denkt u dat ze op het vlak van schilderkunst wel overeen kwamen?

Het is eigenlijk een totaal ander genre. En ze hadden respect voor mekaars werk, want wij hebben hier nog een schilderij en een paar tekeningen van Vandenberg. Er was een appreciatie, want ik denk dat als je teveel in mekaars vaarwater zit qua werk dat dat dan ook niet goed gaat, dat dat zeer concurrentieel wordt. Er was ook wel een soort van concurrentie maar ze hadden elk hun eigen domein.

In feite was het ook een periode van de retrospectieve van Vandenberg in het MUHKA.

Hun manier van werken was helemaal anders, als ik mij herinner, heeft Vandenberg nooit met olieverf geschilderd, dat was dan altijd met acryl en acryl schilderijen zijn helemaal anders dan olieverf schilderijen. Olieverf is een totaal andere, tragere manier van schilderen en acryl droogt enorm snel. En mijn man zijn productie is veel veel miniemer; hij schilderde grosso modo maar een twaalf schilderijen per jaar. Die uiteindelijk als af werden beschouwd, sommigen belandden dan in de vuilbak ook.

Wel enorm veel tekeningen?

Zeer zeer veel tekeningen. Maar Philippe ook hé. (stilte) Hebben jullie het werk van mijn man al gezien? Ik zal u eens een werk tonen van in de vroegere periode.

Ons gesprek werd even verdergezet op de benedenverdieping van het huis waar Karel Dierickx zijn atelier zich bevond. Hier kregen we enkele werken te zien, waaronder een landschap enkele tekeningen en ook het laatste werk dat Dierickx maakte.

Dit is zijn laatste werk. Schoon hé, ik vind het een zeer sterk werk.

Schilderde uw man vaak naar model?

Goh half- en half. Dit laatste werk is bijvoorbeeld gebaseerd op, (wandelt naar een afbeelding die aan de muur hangt) deze foto. Karel heeft de voorstelling van Jezus Christ Superstar toen nog in New York gezien , en was daar heel erg van onder de indruk. Hij baseerde zich dan op de afbeelding, maar maakte er dan zijn eigen versie van. Dit werk heeft hij op een bepaald punt nog als af beschouwd.

In de briefwisseling hebben we gelezen dat hij enkele keren naar New York ging en dat hij ook zeer erg onder de indruk was van het MOMA daar. Weet u welke kunstenaars een grote invloed hadden op hem? Philip Guston bijvoorbeeld?

Philip Guston vond hij zeer goed, maar om te zeggen, beïnvloed... Ik denk voornamelijk Bonnard Morandi (wijst naar een tekening van Morandi aan de muur), Fautrier.

Karel Dierickx had op een bepaald moment ook een galerij in Duitsland?

Mijn man was heel blij met zijn galerij in Duitsland en die Parijs. Hij heeft er voor gekozen om vooral in het buitenland te werken. Hij probeerde wel zoveel mogelijk zijn vrienden en medekunstenaars te betrekken in hetgeen hij daar deed. Philippe heeft hij ook nog aangeboden in zijn Duitse galerij. Ik herinner mij dat Philippe nog met zijn werk ging gaan leuren, maar dat hij daar geen succes had. Ik heb af en toe nog contact met Hachmeister.

Terug boven werd het gesprek rustig afgerond.

Er zijn veel schilders opgehouden met schilderen omdat er naar hun werk niet gekeken werd, het is echt wel een zwaar gevecht geweest. Veel doorzettingsvermogen en veel geloof in jezelf. Zonder af en toe een een aaitje te krijgen is het toch wel moeilijk om voort te zetten.

Voilà, ik hoop dat jullie nu een beter beeld hebben, het was toch wel moeilijk, delicaat, om dit allemaal via mail te bespreken. (met een glimlach) Ze kenden elkaar vooral van op het oord des verderf.

Heel erg bedankt voor uw tijd.

Academiejaar 2016-2017

Correspondentie tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx 1995-1998

Jef Declercq (01406547) en Eva Dobbels (01611148)

3de Bachelor in de Kunstwetenschappen (Major Beeldende Kunst en Architectuur)

Verhandeling voor het vak Methodologie van de beeldende kunst en architectuur (Prof. Dr. Aurelie Daems en Prof.

Dr. Wouter Davidts)

Voorwoord

Volgend document omvat de getranscribeerde briefwisseling tussen Philippe Vandenberg en Karel Dierickx. Deze twee Gentse schilders voerden een uitgebreide correspondentie in 1997. De briefwisseling werd in het document op chronologische wijze opgebouwd.

De originele brieven met hun respectievelijke bijlagen zijn terug te vinden in het ‘Archief Philippe Vandenberg’ in de Universiteitsbibliotheek te Gent. De auteurs zijn er zich van bewust dat er een kans bestaat dat volgend document niet de volledige correspondentie tussen beide kunstenaars omvat. Om ontbrekende schakels en originelen op te sporen is verder onderzoek vereist.

De auteurs willen ‘Estate Philippe Vandenberg’ bedanken voor hun schenking van het ‘Archief Philippe Vandenberg’ aan de Universiteit Gent. Hierdoor werd onderzoek, waar dit document deel van uitmaakt, naar Philippe Vandenberg en zijn omgeving mogelijk. Ook zouden we Griet de Cuypere, Hélène Vandenberg, Prof. Dr. Aurelie Daems en Prof. Dr. Wouter Davidts willen bedanken voor hun uitgebreide hulp bij dit onderzoek.

**Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg
geschreven op 26 augustus 1995
verzonden 28 augustus 1995**

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Tevens in enveloppe: 5 dia's.

Beste Philippe,

Van 5 oktober tot 5 november ben ik in KAWAZAWA (Japan). Ik ben daar uitgenodigd om iets te gaan vertellen over hedendaagse Vlaamse Schilderkunst. Natuurlijk maak ik een persoonlijke keus.

Uiteraard spreek ik over jouw werk en illustreer dit met dia's. Maar ik zou er nog moeten hebben. Kan jij daarvoor zorgen?

Enkele heb ik er gemaakt naar reproducties, die heb ik over.

tel. (09) 222 15 91

Groeten aan M.

Vriendelijke groet

Karel

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 3 januari 1997

Verzonden op 6 januari 1997

Getranscribeerd van getypte brief met aanpassingen in balpen.

Beste vriend Philippe,

Het is natuurlijk niet mijn bedoeling om jou en je familie nu nog eens de beste wensen voor dit jaar toe te sturen (hoewel ik dat met plezier wil doen), maar ik wil je toch bedanken voor de tekening met de mooie titel: "la dame aux lions". Je weet hoogstwaarschijnlijk wel dat ik een groot amateur ben van tekeningen, want zij zijn zoals Gaetane Lamarche-Vadel ergens schrijft: "l'expression la plus élémentaire de une vision". En wat er dan nog bijkomt, er zijn eigenlijk niet zoveel goeie tekenaars (zeker niet onder de tekenleraars à la R.W.). Maar goed, daarover gaan we niet zeuren.

Belangrijk in dat je een tentoonstelling hebt in Marseille en dat jouw schilderijen (en tekeningen?) in een nieuwe kontekst met een nieuwe toeschouwer geplaatst worden. Dat is ook noodzakelijk voor je eigen relatie met het werk. Het is onmogelijk om altijd in dat zelfde potje te roeren. Je ziet het aan de expositie momenteel in "de Rode Poort", hoe treurig en amateuristisch komen al die dwaze installaties niet over en wat getoond wordt aan schilderkunst is slecht. Dat houd je toch niet voor mogelijk en dat heel dat stom publiek daar loopt te gepepen.

Wat ik wel sterk vond, was jouw participatie in het MUHKA. Torenhoog boven de rest. Nochtans was ook daar de tentoonstelling niet geweldig, met twee zeer flauwe tableautjes van L.T., niet om over naar huis te schrijven. Geen ontroering, geen onderhuids geheim, oppervlakkig, wel voor een groot consumentenpubliek verteerbaar. Ondertussen heeft een griep mij zwaar geveld en ben ik de dagboeken van Hans Warren aan het lezen, een vuile Zeeuwse homo, die al zijn uitspattingen opschrijft. Het is wel goed geschreven, vaak humoristisch en ontroerend en nogal makkelijk onderhoudend, zeker als men geslagen in de zetel ligt.

Tot één deze dagen bij een glaasje wijn en een brochet. Kusjes aan Mia,
Karel

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 6 januari 1997

Verzonden op 7 januari 1997

Getranscribeerd van getypte brief met aanpassingen in potlood.

Beste Philippe,

Ondanks ik wat ouder ben dan jij, is ons leeftijdsverschil toch niet zo groot en hebben we elk langs onze kant en op onze manier een nogal getourmenteerd emotioneel gevoelsleven. Van daaruit ook putten we onze energie om verder te doen en te geloven in datgene waar we mee bezig zijn, maar zoals onze vriend Jan Burssens zegt, betalen we er ook de tol voor. Naast de onzekerheden die we hebben, is dat een absolute zekerheid. Goed. Vanmorgen ben ik opgestaan met een kater. Tot laat in de nacht heb ik geschilderd en het resultaat is bedroevend. Aanvankelijk vond ik het (kleine) schilderij aanvaardbaar, zelfs meer dan dat, eigenlijk goed, maar door mijn onvoorstelbaar neurotisch karakter heb ik het, gefixeerd zijnde op een detail dat in mijn warhoofd slecht was, naar de kloten gemaakt. Dus treurnis sta me bij, hoewel ik daar nu veel minder zwaar aan til dan vroeger.

Maar wat ik jou wilde vragen is het volgende: zouden wij het jaar 1997 niet gebruiken (als het ware) om een briefwisseling te voeren. Brieven van een jaar. We schrijven wat we denken en voelen over wat we willen. Een briefwisseling van twee schilders gedurende een jaar. Misschien vind jij dat niet nodig of naast de kwestie. Zeg het mij.

Met vriendelijke groet,

Karel

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 16 februari 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Aan Karel Dierickx te Gent

Beste Karel,

Ik ben je niet vergeten.

Herhaaldelijk begon ik een brief naar je te schrijven maar miste telkenmale die kracht om mijn ideeën te ordenen en mijn emoties behoorlijk aan te kleden.

Ik hoop dat deze messive geen klaagzorg wordt; ik heb het de laatste jaren moeilijk gehad en dat beschadigt. Maar geen bitterheid raakt mijn hart!

Sinds Jan Hoet en 'zijn mensen' in 1988 besloten mij tot val te brengen, is het bestaan heel hard geworden voor mezelf maar ook voor Mieja en de kinderen.

Negen jaren tegen kanting en -slag, vernederingen ontgoochelingen, de quasi onmogelijkheid mijn oeuvre te verdedigen, laat staan te beschermen en tevens de onmogelijkheid de muur door te breken die mijzelf en mijn werk in diepe isolatie en negatie bracht en hield (en onszelf in armoede) eisen hun tol, hoe consequent en integer ook ik - diepgelovig aan mijn visie- al die tijd toch overleefd heb.

Coiran schreef: c'est dans l'humiliation que l'on connait sa forse; wat startte in 1988 was een ramp. De macht van de energieke Gentse conservator maakte zijn doelgerichte banvloek op mij tot een vrijwel volledige en definitieve(?) vernedering van mijn o zó fragiele 'carrière'.

Je weet, Karel, hoe het dan gaat: het gros van de publieke opinie gaande van pers, critici, curatoren(?) galerijhouders aankoop commissies (en andere) tot tentoonstellingsbezoekers, kunstverenigingen en dus collectioneurs (...) -soms gretig- deze executie en -zo gaat dat- beaamden in koor...

en na twee jaar bevond ik mij, op twee vrienden - galeristen en een handjevol gehouwen- die mij morele en financieel bleven en blijven steunen- na, compleet geïsoleerd.

Ik was de melaatse geworden, de hond, de neger en zelfs collega's, die ik als kameraden beschouwd had, gingen nu uit de weg om de eigen carrière niet te schaden door mijn aanwezigheid in hun leven.

Mijn tentoonstellingen - voor zover er nog waren- werden gekraakt - soms werd wellustig en wreedaardig op de persoon geschoten (in bepaalde cultuurredacties is een recensie over mijn werk niet toegelaten wegens onbelangrijk); mijn aanvragen tot hulp via beurzen of aankopen werden honend weggelachen door de commissieleden; de buitenlandse contacten die ik had met galerijen die mijn werk verdedigden bv in New York of Amsterdam haakten af bij het merken van de afwezigheid van mijn oeuvre op internationale manifestaties over Belgische Kunst gecureerd door Belgische selectiekeren.

Ooit ging een Belgische 'curator' met een groep mensen mijn werk ter plaatse verfoeien in mijn toenmalige New-Yorkse galerij. Zo 'ver' ging ze; Buitenlandse curatoren op prospectie naar Belgische kunst werden afgeraden mijn atelier te bezoeken en vooral werk van me op te nemen in hun eventuele tentoonstellingen of musea.

Ooit werd ik voor een belangrijke tentoonstelling in Lyon geselecteerd na het bezoek aan mijn atelier; na een onderhoud in het Gentse Citadelpark werd de selectie te niet gedaan.

Karel, ik was de hel binnentreden en geen werk verliet mijn atelier nog.

Om in leven te blijven, voor mijn gezin te zorgen en aan mijn oeuvre te kunnen voorwerken begon ik al onze bezittingen te verkopen. Van mijn drie kinderen bleven er twee bij mij wonen wiens studies ik heden ten dage nauwelijks kan betalen (des te kwetsbaarder ben ik omdat ik gekozen heb alleen voor en van het oeuvre te leven)

Ik verkocht alles: mijn huis nabij Veurne- een droom- waar ik van plan was te gaan leven en werken, mijn motorfietsen (maar dat zal mijn leven wel verlengd hebben) bezittingen van Mieja en tenslotte een deel van mijn atelier, waarvan ik de hypotheek niet meer kon inlossen.

Enfin, la débacle complète...

Over de situatie van Mieja als kunstenaar zal ik hier niet uitweiden. Het was haar onmogelijk - gezien mijn 'failliet'- sereen te werken en haar toch prachtige beelden nog in brons te gieten. Laten we stellen dat ze grootmoedig in de brokken deelde...

Op aandringen van Jan ontdeden collectioneers zich van mijn werk dat als een smet op hun collectie bestempeld werd en verbraken verder contact met mij-

De vernietiging- et j'en frasse tout de détails sangrenus- was totaal. Materieel, emotioneel. Alleen een bijna wanhopig obsessieel voortwerken kon mijn eigen teloorgang bezweren, mar ik kan je verzekeren, Karel, dat op sommige uitgeputte momenten het rozenschot me de ideale oplossing bleek en nog lijkt.

Bovendien kon ik me hier niet tegen verdedigen; (het is de eerste maal dat ik er een 'verslag' aan iemand over schrijf) ik kon er zelf niet over praten- mijn verhaal werd beschouwd als een artistieke anekdote, een wat uit de hand gelopen kritiek, en wat het ergste voor me was want onwaar: het overdreven relaas van een gefrustreerd kunstenaar.

Het demonische in de mens zelf verbroedert en collaboreert ogenblikkelijk met de demonen buiten hem: ik begon me te schamen over mijn onmacht en mijn gezondheid begon te haperen.

Enig protest van enkele verbouwde vrienden die mijn toestand meemaakten was olie op het vuur. Mijn melaatsheid was doordrongen nu tot in de verste artistieke kringen waarin ik fungeerde en alzo geraakte ik in het gevreesde jaar nul: de complete belachelijke isolatie van de enkeling spartelende en overleven tegen de krachten die hem vermorzelen.

Er kwam - onverwacht- een ommekeer in de houding van Jan Hoet t.o. mij (Jan die ik trouwens niet kende, in mijn gehele leven ene drietal malen ontmoet had, laat staan gesproken over wat gebeurde) :

In een schrijven aan mij drukte hij me- vriendelijk en hartelijk- zijn spijt uit over zijn uitlatingen en de gevolgen van zijn houding t.o. mij.

Hij stelde in 1995 mijn werk tentoon in het Gentse museum en nam sindsdien herhaalde malen publiekelijk en in interview afstand van wat hij nu beschouwt al een 'vergissing', zijn vergissing...

Maar wat nu?

Na al die jaren verdoemenis , komt een soort rehabilitatie. Maar ondertussen is mijn 'carrière' en een deel van mijn leven een puinhoop. Jan maakte me verschillende beloften mijn werk te tonen op belangrijke evenementen omdat hij het nu terug 'zag'. Niets kwam hier van terecht, tot nu toe.

Nu zijn er bijna 10 jaren voorbij- in vergissing- sommige wonden helen niet meer...

Je hartelijke

Philippe Vandenberg

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx.

Geschreven en verzonden op 4 maart 1997.

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Beste vriend Philippe,

Een schilder heeft, zoals trouwens ieder ander beeldend kunstenaar, een toeschouwer voor zijn werk nodig. De ontmoeting kunstwerk toeschouwer is voor de kunstenaar zelf (en zijn evolutie) een psychologische noodzakelijkheid.

De vraag is nu: waar wordt er bij ons een platform gecreëerd waarop deze confrontatie kan plaatsgrijpen? Voor onze hedendaagse schilders zeker niet op de komende tentoonstelling in Venetië. (We zien er wel werk van Vercruysse, Fabre, enz...) Toch eigenaarde toestanden, eigenaardige mentaliteit (die nu al jaren duurt en blijkbaar ook in de toekomst zal blijven bestaan...), die kunstenaars van jouw slag in zo'n moeilijke positie brengt. Let wel, ik behoor ook tot die categorie. We vallen met ons werk buiten een bepaalde "officiële" denkplaatje. Schilders als R. Dekeyser en L. Tuymans spelen wel mee. Beiden maken , elk op hun manier, koel, berekend en afstandelijk werk, dat eerder naar de buitenkant gericht is dan naar de binnenkant. Beiden maken een soort schilderkunst die in het bijzonder een snobistisch publiek aanspreekt. En hebben schrik van emoties te tonen; of van emoties te ontvangen. Jij bent, lieve vriend, een schilder die drijft op gevoel (zonder gevoel geen kunst). Je levert geen maatwerk af. Jouw avontuur is een van vallen en opstaan. Geen mooi ogende middelmaat, die de toeschouwer gerust stelt. Geen maniëristisch gedoe, dat oogstrelend, mar leeg en steriel aan de witte muur van het MUHKA hangt.

Het feit, beste Philippe, dat je buiten die "staatskunst" valt en je geen "hospitaalschilderijen" maakt duwt je in het maquis. Met zo'n positie moet je bij ons leren leven. Dat deze situatie voor jou en je gezin financiële gevolgen heeft, kan ik mij wel voorstellen. Doordat ik aan de Akademie ben verbonden; wordt ik daarvan gevrijwaard. Ik respecteer enorm jouw keuze, maar zou ze persoonlijk niet aankunnen. Zelf verkoop ik weinig. Dat is wel enigszins verbeterd sinds de Duitse galerie mij onder haar vleugels heeft genomen. Heel toevallig (in een tentoonstelling in Parijs) heeft de galeriehoudster een schilderij van mij gezien en mij uitgenodigd bij hem in MÜNSTER te exposeren. Twee jaar geleden. Sindsdien werken we samen. Zo kan het gebeuren. Het hebben van een galerie in het buitenland (liefst in Duitsland) maak je rustig. Het werk krijgt een bestemming en je komt los van de zombietoestand in eigen streek. Je ziet de dingen meer van buitenaf. Je krijgt een andere dialoog, los van het opportunistisch gemurmel van bij ons. In Duitsland is er ook geen psychose tegen schilderkunst. Men realiseert er zich dat er veel manieren van schilderen bestaan en het gebruiken van bleekwater is er onbekend. Als alternatief voor jouw problemen Philippe zou je dringend in een buitenlandse galerie moeten komen. Het is toch niet te geloven dat Hoet daar geen werk van maakt. Dat is het minste dat hij na zijn boertige misstap naar jou en jouw werk toe zou kunnen doen.

Vriendelijke groet,

Karel

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx.

Geschreven op 6 april 1997.

Verzonden op 14 april 1997.

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Beste Philippe,

Op vrij onverwachte wijze ben ik naar New York vertrokken. Ik moest er eens uit en dan echt iets anders beleven. Het gedoe in Gent hangt soms mijn keel uit. De laatste tijd heb ik veel gewerkt vnl. ter voorbereiding van een tentoonstelling in HACHMEISTER GALERIE.

Ik heb een grote reeks werken gemaakt waarvan er een 30-tal het onderwerp "kop" hebben. De kop als lichaamsdeel, als archaïsch proeven, als gestalte. Deze idee heb ik ook gepoogd te transponeren in de olieverf op doek, maar ik ben er (nog) niet eens in geslaagd. Daarvan is het enige resultaat een portret geworden dat in Basel (op de(...)) zal getoond worden.

Gisteren ben ik naar The Museum of Modern Art geweest. Daar hebben ze toch wel de mooiste collectie schilderijen moderne (+hedendaagse) kunst die ik ooit heb gezien. De afwezigheid van installaties is totaal (geen brol op de grond). Wat een verademing. De schilderijen van Cézanne tot hedendaagse doeken zijn met stijl opgehangen. De zaal met Matisse is prachtig. Wat mij persoonlijk tegenvalt zijn de laatste werken van De Kooning. Misschien ben ik verkeerd, ik weet het niet. Men zou ze wel verschillende keren moeten bekijken. In vergelijking met zijn vibrerend vroeger werk komt het mij toch zwakker over. Al die krullen en slingers, het is van het goede teveel.

Vrijdag vlieg ik terug naar Amsterdam. Ik bel je een dezer dagen op.

Hartelijk

Karel

NB. Tussendoor lees ik het boek "Ik heb nu weer de tijd" Van Adriaan Mariën. Uitgeverij de ARBEIDERPERS. Op blz 90 staat: " Een oude man is erg oud". Dat zal ik proberen onthouden...

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

Geschreven op 16 april 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Bijlage; uitnodiging tentoonstelling "vier generaties schilders" met werk van Karel Dierickx en anderen.

Artikel uit de tijd "liefde in tijden van Cobra" (Henny Riemens met Corneille in Parijs).

Beste Philippe,

ik heb Corneille altijd een slechte schilder gevonden,
maar het verhaal van Henny Riemens vind ik ontroerend

(...),
Karel

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 20 april 1997

Genoteerd van scan print

Aan K. D., 20 april 1997

Beste K.,

Het leven is een 'ménage à trois' met de eenzaamheid en de dood, en de liefde is er de meid voor alle werk.

Ik schrijf je dit nu M. en ik weer aan een scheiding 'werken'; God, scheiden, scheiden, het lijkt wel of mijn hele leven één grote scheidingsmachine is: scheiden van moeders, scheiden van vrouwen, scheiden van werken, van kinderen, van landschappen, van haarden, van vrienden, van krachten, van miraculeuze verschijningen, van engelen en zelfs van demonen; het trekt zich terug als een zee, maar bij mijn minste onoplettendheid sleurt een vloedgolf me mee en moet ik vechten voor mijn leven, dat hopeloze gescharrel (om wat liefde?).

En hoe naakt is de schilder en hoe sereen komt hij terug (te voorschijn?) uit deze veldbaden of zijn het bloedslagen?

Is hij dan gelouterd, is zijn kast eindelijk uitgeveegd of zal dit steeds verloren gevecht met de Engel hem kreupel maken, blind en hatelijk?

Ik weet het niet, K., alles verandert gedurig en het werk - onze grote liefde - is taai en wispelturig en mishandelt ons als de meest grootmoedige maar ook de meest perverse van alle maîtresses. Tenslotte hollen wij het schilderij altijd achterna, met ons houten been en ons zielig zicht, welk schilderij? En waar brengt het ons heen?

Ik schreef hier ooit een tekst over in 1993:

De deur

Als de schilder disponibel is
opent hij de deur
en het schilderij wandelt binnen
lijk een dame op visite
Maar zoiets gebeurt bijna nooit
de schilder heeft zovele sleutels
die niet passen op het slot
en tenslotte moet hij de deur rammen
of openhakken
of desnoods in brand steken
om nog net
het schilderij
om de straathoek
te zien verdwijnen

Ik woon terug in mijn atelier - weg van de heksentoeeren en de betoveringen van de dame van de Blekersdijk. Zij heeft ogen die je bovenarmen kunnen breken in één droge slag.

Ik woon terug in mijn atelier, dit is een narrenverhaal in een narrenschip: mijn atelier woont in mijn hoofd en ik woon in mijn atelier samen met al die andere schilders die in mijn hoofd wonen.

Er huizen zovele schilders in mij die elkaar het licht niet gunnen en gedurig elkaar de ogen uitsteken.

Ik bedoel: de geleerde; de geëmotioneerde, of ook de sentimentele; de moordenaar (hij stormt en vloekt en steekt geslepen schroevendraaiers in de weke delen van het doek); de mystieker in zijn sloepje; de alchemist wiens adem zwart is als zijn arend; de leraar die dwingt en het zelf niet weet; de religieus en sexueel geobsedeerde die god en zaad verward en dit alles in de verf wilt mengen; er is ook de getuige die delireert op Goya en Delacroix en in de salons van mijn hart fulmineert als een wat verwilderde Bernanos-pastoor; de verliefde met korsten op zijn ogen; de angstige die met zijn rug naar het schilderij werkt; de heer en de meester; de hoer die het allemaal - tegen welke prijs ook - aan de man moet doen en brengen enz...enz...

Dat alles is veel voor een man alleen, een schilder alleen en de wereld raast aan mij voorbij en mijn wereld raast in mij. Er is teveel wat maakt dat ik mijn leven wachtend doorbreng. Wachtend op een schilderij? Op een teken van god? Op een bloedgeile kleddernatte geliefde? Op een hartstilstand? Op de dood van het licht? Op het eindelijke openbreken van het zevende zegel?

Trouwens: een man denkt:

Wat is mislukking en wat is schuld?

Is het kruipen in zijn schelp een laakbare daad?

Een gevolg van uitgeput geestesvermogen of eenvoudigweg het zich verdiepen in de cruciale vraag: wat is de houding en wat is waar?

Mijn zonen zijn al groter dan ik en bewegen zich in een wereld die mij uitveegt: zij zullen het redden daar bid ik voor.

Tenzij, tenzij ze (zoals mijn oudste zoon die film studeert) de dure alliantie aangaan met het licht, het licht dat je bij de voeten grijpt en je rondslingert en je hoofd verrot slaat tegen de grenzen van het doek.

Merk je ook op dat bij het schilderen, bij het angstvallig bespeuren van het witte canvas, het licht uit onze duisternis komt en zó doorbreekt het schilderij, dat ons kiest, onze zwarte mist. Ik bedoel ook het licht is enigzins 'draculaans': ze komt uit de duisternis en zuigt klonters bloed uit de kamers van ons hart.

K., mijn obsessionele vraag, die ik mij als kind stelde was: waarom ben ik god niet? De mens is een vernederd wezen. En fragiel. En nu: ben ik getraumatiseerd door

mijn obsessies of geobsedeerd door mijn trauma's?

Wil ik genezen door het beeld (= het schilderij, l'imaginaire) of is mijn 'ontregeling' de voeding van dit beeld en betekent - zoals bij elke junk - het verdwijnen van de behoefte de dood van het beeld, van haar magie, dus ook mijn dood?

Gisteren ontmoette ik in een Antwerps 'hôtel de passe' een vriendin. We deden het voor spiegels wat me verrukt en vervuld met beelden, zwetend en sompig van leven en eindigden 'en levrette'.

Terugrijdend naar mijn atelier zag ik langs weerszijden van de snelweg twee bloedige hompen vlees liggen: een stukgereden hond.

De weiden langs de weg lagen er - ondanks ons geraas - vredig bij, "zowaar genietend stillevend en dampend in een ook wat sompige lage jonge lentemist".

Ik schilder niet uit wellust, ik schilder niet uit dankbaarheid en ook niet uit verlangen; ik ben een schilder van het 'mankement', le manque, van de afschuw en het delirium ervan. Ik hanteer het beeld als een bezwering, ik de lafaard die niet moord omdat het niet mag. Wachten, K., wachten en je laten mishandelen, soms in leed, soms in genot; het ergste is: geen rust, geen rust.

Vrouwen, of liever mijn obsessie voor hen verstoort mijn wachten, maar voedt mijn beschikbaarheid (voor het beeld, het schilderij). Een vrouw in afwachting van het schilderij. Een vrouw, die de draad van mijn leven oprolt op haar vissersmolen. Een vrouw in afwachting van een schilderij die de dood zou voorstellen of zijn.

In afwachting ook geef ik als gastleraar enkele 'lessen' of is het 'het oreren van narcistische en sado maso bedenkingen over de onmogelijkheid van het schilderen', in de Antwerpse academie aan de laatste jaar-studenten schilderkunst: twintig oude kinderen, twintig jonge grijsaards: ze willen wel, ze willen, ze willen wel maar ze durven aan de Duivel zijn ballen niet zuigen, integendeel...

Wat spijtig, het zijn kinderen, oud gemaakt door enkele leraars, waarvan de totale mislukking aan hun bek te ruiken is.

En maar bruine verf uitsmeren, verschaald licht, triestig.

F. tracht het tenslotte te redden. F. draag ik in mijn hart. Als leraar, als kunstenaar - maar of hij het haalt weet ik niet -. Hij is ergens prachtig, bang van de wereld, bang van de wijven, bang van 't achterste van de eeuwigheid, bang en sluw en intelligent terzelvertijd. En steeds in de weer, smekend om een bezoek van het schilderij. Hij is goed, maar slecht in het verschieten van zijn zaad; zaad is kostbaar, als je teveel schiet wordt het dunner, meer waterachtig en smaakt het minder scherp.

Ik plande naar de opening van J. B. te gaan maar nogal violente ménage-ruzies verhinderden me dit op het laatste ogenblik.

Ach mijn oude leraar! Ik hou wel van J., hij is de enige, die ik ken, die toegeeft een lafaard te zijn en dat is toch een vaag teken van moed. Ik heb hem pas veel later als leraar van mijn jeugdschilderijen-jaren geadopteerd, omdat hij de eerste volwassene was, die ik als kind in mijn leven ontmoette, die me gerust liet en nooit iets opdroeg of eiste of vroeg.

Hij liet me rustig knoeien in een hoek van het grote schildersatelier en wist bij god

niet wat anders aanvangen met me en daarvoor, alleen daarvoor zal ik hem mijn hele leven 'dankbaar' blijven.

Als er niets te zeggen valt zwijgen we, zo ging dat goed: J. had niets te zeggen en ik, ik zat met een krop van hier tot ginder.

Ik dacht trouwens onlangs hoe het voelt of zou aanvoelen door sereniteit geraakt te worden en ik schreef: serein

serein is een mens
een mens die kan vergeten
een serein mens kan ook
vergeten zijn
kan ook zijn vergeten
dat een serein mens is
een verlaten eiland
een kermel op een schuit.

K., met deze: vriendschap voor jou & G.
van Philippe.

p.s.: van andere mannen gesproken:

Toen ik M. W., mijn vriend, voor het laatst ontmoette, ik bedoel M. levend (en ik ook), gaf ik hem een boekje, een dichtbundel van een of andere Engelse W.O.I kolonel die gedichten gepleegd had over leven en dood in de loopgraven (een beetje een metafoor over ons, en geen klein beetje!).

Ik wist dat M. daar verrukt geïnteresseerd in was. Ik schreef voor hem een kleine hommage op het titelblad:

'M., ge zijt misschien een oudere man, maar ge maakt jonge schilderijen en dat is 't voornaamste'.

Ik wou hem troosten, hij was depressief, versleten, voelde de grote zus naderen etc...

Een maand later was hij dood, ondanks zijn jonge schilderijen.

So what?

Philippe.

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

verzonden op 30 april 1997

geen datum op brief

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

tevens in enveloppe; uitnodiging tentoonstelling Karel Dierickx Imaginaire Köpfe - Hachmeister Galerie

Beste Philippe,

Enkele dagen geleden had ik een kort gesprekje met de allerliefste Ingrid Casteleyn. Ik vind haar niet alleen aantrekkelijk, maar ze slaat ook verstandige praat uit. Wat helaas bij veel vrouwen een zeldzaamheid is. Of vergis ik mij? In ieder geval is het zo, dat als ze aan de macht komen, ze over het algemeen beginnen doorslaan. Ik heb het meegemaakt met Chantal De Smet, die hoogstwaarschijnlijk het groots aantal psychologische flaters heeft geslagen ooit door een directie (van een kunstschool?) gemaakt. Maar goed, terug naar Ingrid. Zij vindt het bijzonder ontmoedigend dat de schilders van haar generatie (in Vlaanderen) zo weinig respons krijgen. Zij wil in groep reageren. Dat is geen slecht idee, maar is dat realiseerbaar? Ik weet dat niet. Mijn generatie heeft het in ieder geval niet gekund. Zie je mij al met Bervoets, Thijs en Roosje een front vormen. Tegen wie en wat? Ik ben trouwens zo verschrikkelijk met mijn werk bezig dat ik daar geen tijd voor hebben al die ego's zullen trouwens op een zeker ogenblik toch onder elkaar vlerken schieten. Daarbij komt nog dat het werk van die meeste collega schilders mij totaal niet interesseert, zoals ik mij best kan voorstellen dat het werk van Marc Maes jou ook niet interesseert. Wat uiteindelijk nog niets wilseggen over het werk van Marc. Zelden interesseren kunstenaars zich voor elkaars werk en dat is ook begrijpelijk. Een groep is iets dat in aanvang kan ontstaan. In de loop van de jaren komen de individuele preoccupaties en groeit men willens willens ergens uit elkaar. Toch heeft Ingrid gelijk dat er iets moet gebeuren en is het misschien mogelijk om een manifestatie (in groepsverband) te organiseren. Want nu zijnet altijd de kevertjes van Fabre die meespelen. De grensverleggende kevertjes! Maar verleden week ben ik bij een *echte* schilder geweest. De meester van Machelen: Roger Raveel. En eerlijk Philippe, dat is toch een ongelooflijke vogel. Alles begint en eindigt in Machelen aan de Leie. De meester moet ook ongelooflijk rijk zijn. Misschien nog rijker dan mijn oud-leraar Landuyt (Landuyt, de meester van de oude vledermuis, de papegaai en de straathond, de Inka uit Heusden). Van Landuyt ben ik geen fan, wel van Raveel. Roger huppelt door zijn atelier. Hij blaakt van gezondheid, hij vertelt leuk en nu en dan maakt hij nog iets ontroerend mooi. Zou hij de onrust kennen Philippe waar jij zo door bezeten bent? De onrust van de overgevoeligheid. (Jan Burssens zegt: je betaalt de tol van je gevoeligheid) Dat is natuurlijk waar. Maar Jan is een NEUTE. Een lieve, toffe neutte. Een trunte. Een schone trunte en (lang geleden) misschien niet de grootste schilder van zijn generatie, wel de grootste poeper, bos boy uit Limburg ten spijt. Natuurlijk kan ik mij jouw relatie met Burssens op de Akademie goed voorstellen. Hij is (en blijft) een inspirerende figuur. Ondertussen, in de loop der jaren, zijn Jan en ik wel van elkaar vervreemd geraakt. We zien elkaar nog vnl. op begrafenissen, onder Vlaanderens' grijze hemels met bossen in de verte. Wat zegt een mens dan tegen elkaar? De treurige en de ware dingen des levens. Toch ben ik blij als ik hem zie en achteraf bij nen borrel hoor ik de bekende verhalen. Een dromer, Jan is een dromer? Hij beleeft de dingen vanuit zijn kamer, zoals Ensor/ Jan speelt natuurlijk geen orgel.

Lieve vriend, je schrijft, "Waarom ben ik god niet? De mens is een vernederend wezen" Natuurlijk. Het is ene ingebakken gegeven dat de mens zijn medemens vernedert. In hoeverre we aan die vernedering meespelen, bepalen we zelf. Het is niet God die ons zal corrigeren, want die is teveel

met zijn eigen problemen bezig. Je mag niet vergeten dat de zoon Gods' Jezus een geperverteerde homofiel was en de meest gecompliceerde relaties had met zijn 12 apostels (geile jongens). God heeft het nooit kunnen verkroppen dat zijn zoon een kontstamper was.

Je kent geen rust Philippe, maar geloof me vriend, die ken ik ook niet. Misschien kanaliseert die onrust zich bij mij op een andere manier dan bij jou, maar regelmatig vlieg ik eruit en kom dan toch wel in gecompliceerde situaties terecht. Ik kan (en wil) het niet altijd in de hand houden. Schuldgevoelens ken ik niet. Toch heb ik het altijd nodig om een meer of min "normaal" platform terug te vallen, al is het maar voor mijn eigen overleving. Het hebben van een gehandicapt dochttertje speelt daarbij een heel determinerende rol. Ik wil daarover niet sentimenteel doen. Jaren ben ik daardoor zwaar chronisch depressief geweest (en in vlagen heb ik dat nog). Het doorzakken bracht (tijdelijke) verlichting. Achteraf was de kater des te groter. Toch wil ik niet alles op haar steken. Ik zak ook graag door. De klamme geus van de bars, het licht van de Hopper, de hete, schone wijven. De zachte masturbatie in de schemer van de separe. Het 's morgens terug op straat komen. De weg naar huis niet meer terug vinden. Het wegdoezelen op een bank in het Zuidpark. de hoop om die dag (die al verloren is) nog een mooi schilderij te maken. Ja Philippe... de onrust. Gelukkig dat we die (nog) kennen.

In vriendschap,
Karel.

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 6 mei 1997

Getranscribeerd van handgeschreven tekst.

Enveloppe met foto's, met op één van de foto's op de achterkant handgeschreven tekst

Beste Philippe,

Gevonden in een doos op zolder. Leroy in zijn atelier. Ik heb die foto's gemaakt in 1977. De tijd gaat heen...

Karel

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 10 mei 1997

Genoteerd van scan print

10 mei 1997

Beste K.,

en nadenkend over wat het schilderij zou kunnen zijn, hollen we er toch maar achteraan, achteraan, ver genoeg om haar schuin ginds in het dichtgekleurde struikgewas van ons warrig misverstand en onze onmogelijkheid tot vóórzienigheid (op welk vlak dan ook) te zien verdwijnen.

Draait ze zich om, het schimmige schilderij ons aanstarend zó als een roofvogel, een misdadiger, een femme fatale ons een blik toewerpt alvorens onherroepelijk uit ons bereik - onze handen, onze ogen, ons verdwaasd geslacht - te verdwijnen, dit durende een fractie van een fractie maar durend de hele goddelijke scheppingsdaad voor d'eeuwigheid vastgeschroefd en brandend in onze zielen, dan struikelen we stokstijf, rennend lijk Speedy Gonzalez, je weet wel en vallen op onze neus: het schilderij heeft het gezicht, dal ze in slow motion - of is dat onze verbeelding? - naar ons toedraait niet; ik bedoel ze heeft het gezicht niet dat we willen herkennen, ze heeft dat andere gezicht, dat zo veel verder staat dan we ons ooit zouden kunnen voorstellen: het gezicht van de overkant, de transsiberian van ons onbewuste en ze laat het achterste van haar tong zien, t.t.z. het achterwerk van d'eeuwigheid.

Wat doen we, K., waar zijn we in godsnaam mee bezig? Ik ben een bange tovenaar; op alle manieren tracht ik te lokken, te verleiden, te bedriegen om de schim in de verf te (kunnen) duwen, in het geraamte van een tekening en alzo mijn bescherming, mijn veiligheid afkappend, in stand houdend steeds onafgebroken.

Ik ben veilig zolang ik mij verlies in het werk, zolang ik erin verdwijn en onzichtbaar word voor de belagers binnen en buiten mij: de demonen, de obsessies, de mij zo ondergravende twijfels (de slopingsdienst 'creatie en opoffering') en dan de geliefden en de vrienden en dan het krapuul dat ons verplant van de tuin naar de gracht, van de gracht naar de mesthoop, de blinden en de brutalen, en tenslotte zij die geen ziel hebben, de dode zielen, de doodgeborenen: zij zijn de gevaarlijksten: zij doden om te roven en zij doden door aanraking.

Ik heb bescherming nodig: van mijn moeder de oude wurgslang met de genaaide ogen die doelgericht en onafwendbaar als een kathedraal in een naakt landschap te werk gaat, ik bedoel: je omarmt en je naar zich (haar) toetrekt, gekke kwabbige bewegingetjes makend, wellicht nog van Eva's slang geleerd en zolang gedaan dat geen dier, neen geen zuchtje wind haar voorbij schuift zonder te beginnen etteren uit de openingen.

Maar wie is mijn moeder? Wie is zijn moeder van hem die planken slaat in de wolken om een trap naar de Grote Beer (God) te maken, wie is zijn moeder van hem die de hel bezoekt en nogmaals voor een gesloten poort staat en tenslotte gekroond en naakt als een bevrijde maar toch gebande koning zich in een losgeslagen sloep laat afdrijven naar de vier poorten van het licht, het paradijs kent geen schaduw, le paradis ne connait pas d'ombre! Non monsieur!

Wie is mijn moeder?

(De koning is lang ziek geweest, heel lang. De koningin was dominant en nam de koninklijke mannelijkheid vooral in afgunst, zijn kwast als 't ware, de kwast van de kwispelende schilder-koning. Ze mocht hem niet doden, dat zou haar positie verzwakken, maar ze begon met hem te ontdebelen, te verdubbelen zodat de koning in twee delen voortleefde en alzo geen beslissingen meer kon nemen aangezien de machten gescheiden waren en afwezig van elkaar en zo verzwakte het land en de bevolking werd massaal opgehangen aan de grote eiken die de hemel weg van de opengescheurde akkers omhoog duwden. Maar dit was voor de koningin niet voldoende, want in haar gemoed (had ze wel een ziel?) bleef ze naar mannelijkheid hunkeren)

We moeten, beste K., loeren in de krankzinnigheid als in de muil van een geeuwend nijlpaard t.t.z. voorzichtig! Voorzichtig! En vooral niet ademen: we bevinden ons op het scherp van het mes, een geslepen mes en onze voeten zijn niet meer gehard door het stekelgras van een met scherpe keien bezaaide steppe.

Misschien moeten we de houding van de wolf aannemen. T.t.z.: de wolf vervolgt zijn slingerend pad en geen kever, neen geen korrelzand ontsnapt aanzijn alomdraaiend loerend oog. Of steken we ons de ogen uit zodat geen buitenlicht meer onze zielen bekruipt. Alleen binnen staan we en op de tast schilderen en op de tast onze penselen zoeken op de tast op de tast op de last!

Het gevaar, K., loert natuurlijk overal en zelfs Monet sprong - een reus! - blind en starend in zijn moerassen.

Wat een moed van de blinde vlekken-schilder die blind werd.

(Het probleem van de koning was dat hij moed niet kon 'definiëren' en daarmee ook niet wist wanneer hij moed toepaste, ik bedoel, wanneer was hij moedig; elke situatie die moed vergde had ook zijn tegenpool die evenveel moed vergde of zoals gesteld: elke daad van moed werd een bodemloze afgrond van lafheid bekeken vanuit de andere kant of zijde, de hemel of de kuil. Moed en lafheid vermengden zich alzo tot een gruwelijke onscheidbare cocktail van tegengestelde beschouwingen over het zelfde object of situatie. Dat verlamde de koning ten zeerste).

Sommige vrouwen slikken het in, andere spuwen het vlug vlug in de dichtsmogelijk gelegen lavabo of cuvette of bidet en nog andere willen er helemaal niet aan beginnen of als ze het dan toch dóén en alhoewel helemaal over hun geile toeren door het gedoe tussen tanden, tong en keel, worden dan toch woedend als de boel plots tot leven spettert in hun bovenste corridor. En, I., het mooiste meisje van 't

berouw, K., ik durf er niet aan te denken 'coalities' te sluiten met schilders tegen een grote onzichtbare vijand die zelfs niet onder één noemer te klissen valt en die gelijk een veelkoppige monsterlijk grote spin door hun schilderachtige nachten rent.

Verdomd, alleen hun namen lezen vervult me al met een lijfelijk afgrijzen! Trouwens als je geloof hecht - ik zeg wel als - dat er een endlösung-politiek aan de gang is tegen onze ocharme schilders dan denk ik niet dat vele verfpalines (onze B., onze H, onze M.) door hun kwaliteiten tot een redding van het schip en een bekering van de 'vijand' in staat zijn.

Trouwens, ik besef zeer goed dat ik zelf in een introversie en een eenzaamheid binnenglijd die binnenkort zal grenzen aan krankzinnigheid.

Schilders, mijn vriend, zijn - voor zover ik ze meemaak - een ietwat 'lagere' soort onder de kunstmensen.

Het was W.S., een verstandig schilder deze, die terecht de boutade aanhaalde: aussi bête qu'un peintre.

Het feit dat het nadenken zijn creatiedaad ontkracht, de magie verjaagt en het licht in de smerigheid gevangen houdt (zo zei de oude Cézanne: une fois qu'on se met à penser c'est foutu), wel, deze obsessie van het niet denken, heeft hen voor het overige verre van wijs gemaakt.

Ik bedoel ze stoppen de ruimte van het godsgehele leven in hun werk en het egocentrisme en de stupiede drang om eerst en vooral zichzelf te voeden en hiervoor alles en allen te kunnen verraden, vermoorden en bestelen maken van hen - en ik spreek hier over de gróte schilders, niet over de kakkerlakken - een karikatuur van het 'menselijke ras' dat opzichzelf al niet meer waardigheid bezit dan de darminhoud van een stervend paard.

Beste K., zo ben ikzelf (en jij wellicht ook). Ik zou een etterende kip bekruipen om er een beeld in te zoeken en voor de rest ben ik wellicht onbetrouwbaar als een slepende ziekte. Tja, hoe overleven we dit allemaal?

Die ongelooflijk prachtige schande het licht te stelen en het in onze ellendige doekjes te wringen, bedelend om liefde, knarsetandend kruipend om wat bewondering, hoererend om wat erkenning.

Nu ja, het werk is de troost en de troost is het werk en een besneden man kent geen voorhuid.

Geef me maar de modder, K., daar horen we thuis en de mooiste schilderijen zijn van modder en gaan over modder. Het was trouwens Bram van Velde die ooit iets zei als: alle grote schilderkunst heeft eigenlijk te maken met lelijkheid, wanhoop en onmogelijkheid...

Ik haal me natuurlijk het excuus voor van een complete incapaciteit tot leven door een even complete oninteresse voor alles wat het werk niet voedt (en dat is veel voor een man alleen!).

Zeg me eens, K.,

waarom moeten we zoveel betalen? Waarom is onze rekening zo hoog? En waar is al dat gejammer goed voor? En hier wil ik niet schrijven het woord: schuld,

Maar, weet nogmaals K., hier schrijf ik over hen die het schilderen als levenshouding beoefenen. Voor de anderen, de armtierigen, de doodgeborenen waarover ik het hoger had, zij die de (schilder)kunst benaderen vanuit de bruine streep in hun bevlekte onderbroeken, tja, ik bedoel van waaruit wat genoemd wordt: ik bedoel zij die de kanker verstrooien: onze kunstcritici, curatoren, onze kunstfilosofen, bouwers, brouwers, schrijvers van het stervende woord, wel, K., moest ik in hun vel zitten en wetende wat ik weet dan zou het rozenschot - moeder van de gekuste dood, het pijpen van de loop- de enige uitweg zijn. Maar ja, ze weten het niet, spijtig.

L'ignorant ne ment pas: mais qui a le droit d'être ignorant, ma chère G., toi qui gueule comme un boeuf cloturé quand je te baise en dan nog verder tussen twee beurten, terwijl je je afveegt met je kanten (zwart! Zwart!) broekje en parlons de courage, nijdig als ik ben als men me bestempelt: c'est quand même un peintre courageux! en je zegt terwijl ik me weeral afvraag wat ik in je bed nu nóg doe buiten mezelf trachten te overtuigen dat schilderen niet méér oplossingen biedt dan de goede oude consul die zwalpend tussen zijn twee vulkanen een meesterwerk bijeenlalt en zijn ziel hierom zwart verf, zwarter dan de duivel zijn rekker en je zegt, mijn lieve G., die niet schildert: 'il y a le courage de supporter la vie de tous les jours, c'est le plus pur, et puis il y a le courage des actes excessifs, où le courage même devient une faculté de s'oublier et surtout d'oublier l'ennui (Aha! Etre courageux pour ne plus s'emmerder!?). C'est la fuite en avant enfin etc. etc. en ik draai je op je buik en duw hem nog eens in je nu als lauwe vette kippebouillon ingesmeerde en kloddervette feminité denkend dat schilderen - hoe ijdel ben ik! - toch een daad van courage excessif is en een alibi tegen de verveling, een perfect cadeau van de goden - die zich trouwens daarna geeuwend van ons afgewend hebben - maar vergiftigd lijkt alles waarvan de mens denkt dat het is: de oorsprong, de reden, het doel van deze onmiskenbare geniale mislukking dat het leven is. Miserabel en mirakel. Een miserabel mirakel.

En ik denk, beste K., en schrijf dat de situatie waarin we ons bevinden als schilders, onbekend en onbemind en uitgestoten lijk pestdragende negers, wij overtuigd van onze grootheid (?) en lamenterend zo groot en zo miskend te zijn, misschien nog de beste is: we hebben nog de tijd en de faculteit - gezien we geen tijd verliezen door te grote roem - om te wroeten in ons werk als maden in de oogkassen van een overreden en onthoofde Duitse schaper (zie vorige brief).

Alleen het geld, K., dat zou ik willen en geen klein beetje!

Want wat me - door gebrek aan erkenning en roem - zo mateloos rijk maakt aan om te wroeten tijd en tomeloze vrijheid waar geen hond - buiten mezelf - van wakker ligt en dus naar (me) omkijkt, wel, datzelfde wordt in een fractie van een fractie tot complete inertie en blokkage gebracht door een slepend gebrek aan contanten, contanten en nog eens contanten, de meest ellendige en elementaire contanten en zou ik meer erkenning hebben en zou ik en zou ik **BASTA!**

Enfin, K., ik vind de (schilder)kunst - en in mijn geval en hoe val ik! - slechts releverent en relevant in haar functie van - via het beeld - het obsessionele te sublimeren en het is natuurlijk de obsessie van het sublieme die wij, verworpenen - maar daardoor ook uitverkorenen - of beter nog: het najagen van het sublieme dat het leven verschrikkelijk maakt, denken we nog maar eens aan Proust wiens klamme lid nauwelijks het licht zag in de donkere warme klamme van alle leven afgedempte kamers waar Marcel zijn zó galantes beschreef en zich wellicht af en toe eens aftrok in een kanten zakdoekje.

Mon cher K., c'est la recherche du sublime qui rend la vie terrible, c'est une façon d'être qui se prolonge dans la peinture (absolumentement necesario! zou de consul uitstamelen).

C'est une façon d'être courageux et c'est, comme tout, une absurdité.

Het sublieme, beste vriend, zijn de drollen die rollen uit 't achterste van de eeuwigheid en ben ik sterk genoeg om ze dáár te gaan rapen? En jij?

Je genegen,
Philippe.

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg
geschreven 18 mei 1997
verzonden 20 mei 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Cher Philippe,

Je schrijft: "... ik bedoel ze heeft (het schilderij) het gezicht niet dat we willen herkennen, ze heeft dat andere gezicht, dat zo veel verder staat dan dat we ons ooit kunnen voorstellen: het gezicht van de overkant..." Deze bemerking sluit aan bij de overdenking van Immanuel Kant dat wij de wereld alleen maar kennen door het "plaatje" dat de zintuigen aan ons denken doorgeven. Van de wereld hebben we niets anders dan deze afbeelding, die in het denken op allerlei manieren is bewerkt. Hoe de wereld eruit ziet buiten die bewerking om (waarin aan een zuivere waarnemingsprikkels bijvoorbeeld de index van de oorzakelijke relaties wordt toegevoegd) weten we niet. De dichter Rutger Kopland: het landschap geeft de illusie dat de tijd stilstaat, dat er niet gebeurt. Maar dat is schijn. Het is zo'n eindeloos langzame gebeurtenis dat wij hem niet kunnen beleven. Wij zijn maar kortstondige voorbijgangers. Ik denk Philippe dat je altijd als schilder hoopt (bewust of onbewust) die kortstondigheid van van onze beleving enigszins te kunnen verdragen. Uiteindelijk is het thema toch geen vraagstuk op zich, maar wel een reden om het schilderij te maken.

Het avontuur van het schilderen is als het avontuur van het leven zelf: een veelvoudige disharmonie onder controle houden. Vandaar lieve vriend dat na het voltooiën van het schilderij de twijfel voor de kunstenaar (le peintre) altijd aanwezig blijft. Want uiteindelijk bestaat er geen afgewerkt schilderij. Hoe ouder ik word (reeds 57), hoe meer ik mij realiseer dat ik een hele pak werken veel te vroeg uit mijn handen heb laten gaan. Bij het terugzien van ander werken er dus bijna altijd iets dat mij eraan stoort. Een retrospectieve krijgen moet verschrikkelijk zijn, weigeren is de boodschap. De kleine retrospectieve van prof. Demaeyer in het MUHKA moet de maker ervan misschien heel ijdel stemmen, voor de toeschouwer (wij bedoel ik) is het van een vergaande onbenulligheid. Fotocopiekunst. Het verhaal van tante Leonie. Beter zou zijn: het verhaal van Flor Bex. Met wat zijn die kerels bezig? Ik wandelde door de witte zal en bij het bekijken van al die prentjes voelde ik mij een stoïcijnse aap. En wat zijn de seksuele gemeenschap betreft Philippe, zij is de meest extreme bevestiging van de wil tot leven. Denk aan de verleidingen van Emma Bovary.

Avec mes meilleures pensées,
Charles

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven mei 1997

genoteerd van scan print

Philippe Vandenberg aan K.D.

Gent, mei 1997

Beste K.,

Ik zie het schilderij meer en meer als drager van het visioen, en alleen bestaand - bijna ondergeschikt - in functie, ten dienste van het visionaire, de visionair. Daarmee bedoel ik niet dat het schilderkunstige - of wat eigen is aan de magie van het manipuleren van verf, kleur, materie, vorm etc. - onbelangrijk wordt, maar op zichzelf bestaand mij niet belangrijk genoeg meer is, hoe geladen de 'trillingen' ook kunnen zijn.

De 'peinture-peinture', waarbij de nadruk ligt op het schilderij, waar de spanning ligt in het copuleren met de verf is mij slechts een magere troost.

Ik moet 'iets' schilderen, een visioen.

Een spanning tussen bvb.2 gekleurde verfvelden is mij te weinig geworden en god weet hoe ik er mij aan gelaafd heb.

Alleen het visionaire beeld kan nog enkele poorten openen voor mijn vloed aan vragen en twijfels betreffende de dingen die ik maak en die ik beleef.

Een schilder als Philip Guston is een prachtig voorbeeld (en een pracht van een schilder). Geëvolueerd van een 'volbloed' lyrisch abstracte 'expressionist' naar een genadeloze visionair met een beeld van een wereld (de zijne, de onze) waarvan hij voelde dat het hem - en ook ons - onmeedogenloos zal afslachten en waaraan we - wat we ook doen - niet kunnen en niet zullen kunnen ontsnappen.

Guston is groots in zowel zijn consequenties als in zijn breuken. Tot in zijn laatste schilderijen vinden we sporen van zijn vroegere lyrische elans zowel qua kleur als qua toets, maar hij heeft er het visioen aan toegevoegd.

De man die stikt onder de taartjes, de nachtschilder, de roker, de wenende zon etc... zijn zovele geniale beelden waarin de prachtige mokerslag, die ons zijn manier van schilderen toedient, de snee van het scalpel van zijn visionaire thematiek draagt en ik schrijf wel draagt.

Hij is een extremist, een guerillaschilder, zoals ook de oude Picasso dat geworden was: schilderen dat gaat over het niet opgeven van de strijd, het blijven betoveren, het blijven beroeren, kortom de voorliniepositie in de strijd tegen de dood van het licht.

Guston heeft net zoals Bacon en Picasso een visioen gegeven van het beeld van de late 20ste eeuwse mens zoals Goya dat gedaan heeft voor zijn tijd of Bosch voor de middeleeuwse mens.

En wat te denken over de twijfel? Vriend of vijand? Engel of Demoon? Vernietiger of schepper? De Twijfel die duwt en de Twijfel die doodt. Zowel schilderen als schrijven blijft ergens een angstaanjagende bezigheid aangezien ik het als een strijd zie tegen

de nog meer angstaanjagende leegte van de domheid. Daarom, K., wat heeft al mijn - onze?- generositeit voor zin? Maar de domheid is nu eenmaal niet uit te roeien, het is des duivels zaad, hij die zich aftrekt boven de wereld en sproeit en sproeit zoals Felicien Rops het ooit zo prachtig tekende.

Hoe ver moet je gaan, mes in het oor? Hagel in de buik? Om de 'aandacht' te creëren soms op een vernederende wijze - vóór één of ander log dier zijn poot van op je hart heft eventjes maar, ademen! Ademen dan! En aandacht voor wat? vragen ze, en ik antwoord:

aandacht voor de godverdomse generositeit waarvan ik - schilder - een machine ben. Kunstenaars zijn machines van generositeit, turbo's, watervallen, beerputten, enorme pompende aders van generositeit waaraan getapt wordt door gâteuse morserige blinden met lekkende emmers.

(En God, wat heeft de jonge koning verdriet, nu hij zijn oude koningsman ginds ziet sudderen in zijn kokend bad en hijzelf, de jonge koning, komt aangevaren op die wilde en tandscherpe zee in zijn schoensloepje of sloepschoentje enfin zijn minuscule schuit waarmee hij recht in het oog van de dode koning zal varen zonder de vlammen almaar te blussen, die ondanks het onstuimige zoute met olievlekken bedekte water knetteren en het hout opvreten als snoep, ha! Als snoep).

En nog wat de twijfel betreft:

Beste K.,

Ik denk dat ik de veiligheid kwijt ben die het schilderen me schonk en dat is niet goed (twijfel ik); ergens vaar ik rond, dobber ik rond, onzeker over de stand der dingen t.t.z. de validiteit van mijn sloep, de koers die te varen valt, alsook de plaats waar ik mij ergens bevind.

Ik durf mijn handen niet eventjes afkoelen in het water uit angst voor de haaien, alhoewel zijn er hier haaien? (Ik twijfel en vermoed van wel).

En nog het visioen van de twijfel:

Het lijkt me allemaal zó overbodig geworden, ik bedoel, al wat niet met het visioen te maken heeft; maar het visioen vreet me op met huid en haar en ballen zodat ik meer en meer afdaal in mezelf, minder en minder vensters, meer en meer duister.

Godverdomme, K., is er dan werkelijk niemand, niemand die opstaat en zegt:

'Komaan schilder, zet u even, rust wat uit en kijk naar de wolken die ver drijven ver van al die zwijnen die op je ziel liggen, ver van de harige harten en genaaide ogen en ver van die enorme bloemkool die zwelt en zaad schiet in je keel als in Alien, je weet wel, de film, en is er dan niemand die zegt: welnee, welja, je hebt gelijk zo is het en het is goed dat je het uitschreeuwt met donker lawaai op uw grandes machines of zelfs mompelt op je kleine vuile beduimelde doekjes en het is goed voor jou en het is goed voor ons; en ik schrijf nog: neen, neen, neen, de diepten die ik verken hebben de pracht en het feërieke van een diepzee koraal waar hier en daar een lijk ligt te rollen.

(De geest is vluchtig, mijn vriend, en de verf onwillig of, zoals de oude S. het zo goed schrijft: l'amour physique est sans issue).

En ik vind, K., dat ik nu eens moet opschieten na al die mislukkingen en andere ruïnes en rampen of waren het gewoon misvattingen mijnertwege?

Op de verkeerde paarden gegokt, de verkeerde schilderijen, de verkeerde vrienden, de verkeerde vrouwen, is dat nu zó? Ik heb altijd mijn hart gevolgd en mijn eigen pretentie (!), wel, K., eigenzinnigheid kost duur (en ik wil het hier niet consequentie of integriteit noemen, bullshit!). Het is obstinatie alsof ons leven ervan zou afhangen. Hangt ons leven ervan af? Ik weet het niet meer. Naast drager van onze twijfel ben ik ook een beetje radeloos geworden t.g.v. al die - mijn - integriteit e.d.

Misschien was ik beter boef geworden; ik bedoel een slim boefje in ons milieu, zoiets als D. of andere hoveniers; en nog godverdomme, K., ik heb er soms toch wel mijn buik vol van.

En wat betreft de vele zonden die we zouden begaan al schilderend, K., misschien hebben ze wel meer zin dan we, ze stomweg op een rij zettend als zoveel schimmelige schaduw op het tere oeuvre, wel beseffen.

Tenslotte hoeveel rommel moeten we maken, hoeveel schamelige bouwsels vóór de goede fee haar luie reet eens wil rekken en ons zo misknoeide doek even betovert terwijl we blijven, voor lul staand en weer niet eens begrijpend wat er gebeurt, lopend achter het doek aan en het licht en de verrekte luie fee die op zich laat wachten lijkt op alle wijven, alle goden en alle mirakels. Maar de enkele unieke betoverde en betoverende beelden maken het dan, vrij (maar niet los!) van al het hopeloze verknoeid gescharrel erom heen gepoogd.

Hoeveel tijd, K., hoeveel moeite voor wat snot van d'eeuwigheid! Jan Cox heeft schilderijen gemaakt waarmee ik nog geen kippenhok zou willen timmeren (wat mijn eigen vader ooit deed met mijn jeugdwerk, zijn wraak toen ik zijn dromen stuksloeg) maar Jan Cox heeft enkele werken gecreëerd (met veel miserie, dat wel) waarvan ik kan schrijven dat ik na ze gezien te hebben niet meer (en nooit meer) de zelfde mens was als voordien (idem voor Permeke - hoeveel pannekoeken naakten voor één 'Afscheid').

En, K., zullen we ooit beseffen wanneer we meesters zijn en wanneer we slechts (meestal) zwijnen blijven met onze snuit in de truffel, 't vochtig entrejambe, van een of andere verkeerde heks?

Trouwens, ik wil je niet treurig maken, maar ik weet niet of de jaren daarin per se wijsheid brengen, ze (de jaren) kunnen ons evengoed afstompen en ons nog armer maken, geniepiger, grilliger, onherbergzamer. En wat een retrospectieve betreft, ik denk niet dat het iets betekent, de werken zijn er toch, de goede en de gehandicapte en ze zitten ook in ons, we weten het, gène zou hier een overbodig genot worden (als dat bestaat?).

Het zijn sukkels, untermenschen!, die het oeuvre van een schilder benaderen vanuit zijn mislukkingen (de aardappelperiode van Van Gogh, de Delacroix' van Cézanne!).

Beste K., op weg naar mijn hebdomadaire lossnijterij van al mijn lusten, passeerde ik de Gentse Dampoort en bezag de afbraak van de oude ijzeren brug; ik kon een

glimp opvangen van de blik der afbraakmannen, die hoog tekeergingen in hun adembenemende vernietigende machines. Nu, K., wat gaat in zo iemand om?

Ik reed naar mijn lief en lijf (of is het lief en leed?) en hij sloeg een brug te pletter en wellicht morgen nog één en nog één. Zou dit niet een metafoor zijn? De goede fee die mij weer een teken gaf? Is de schilder een brug? Rijdt hij naar zijn geliefde om zijn krampen te dempen en verpletteren ze hem niet als een vlieg op het 't vensterglas? Als een brug over de rivier?

De tijd is mijn vriend, roep ik in mezelf en de tijd is een croocky-monster, ik tracht hem te paaien. Ik kan hem niet domineren, maar ik hoereer met hem, ik ben een hoer in zovele zaken en ook in 't diepste van mijn gedachten dus denk ik: laat mij de tijd tot vriend maken, hij die mijn vrienden doodt, mijn kiezen doet rotten, mijn lust soms blust midden in de match, laat mij hem tot vriend maken, heel gedwee, heel onderdanig ben ik met hem, en misschien haal ik het nog wel, ik bedoel de tijd om nog iets sterks te maken, iets dat als de steen van de kleine herder de tijdreus midden tussen zijn bolle ogen zal slaan en hem zal doen stilstaan, bevroren en verbluft.

En toch, K., is er weinig troost voor het voorbijglijden van de tijd, alleen de verwondering kan mij hierin tijdelijk redden en alleen de verwondering zal de twijfel, in ons gekneld als een dwarsbalk, zijn mond doen houden.

Alleen de verwondering zal ons redden lijk ze is: de verwondering is wispelturig, als as opwaaiend in de wind.

En net zoals ik met de tijd doe, moet ik mij de twijfel tot vriend maken. De twijfel die mijn knieën breekt moet ik paaien, hem bekruipen tot in zijn diepste groeve, hem kneden, hem betwijfelen en hem draaien naar het licht.

De twijfel kan mij doden, K., als ik hem niet bewerk; de twijfel zal me voortaan helpen, heb ik besloten, mij dragen als een kind op zijn schouders van gruis; wie twijfelt zal gekozen worden, gered. de netten zullen scheuren en de sluiers opwaaien in de wind.

(Het schilderij is onaanraakbaar. Als een paria? Als een relikwie? In mij aanwezig en draagt alles in zich - il n'y a rien à jeter - en zij staat op een punt op de rechte van de tijd in de ruimte zodat ze de tijd overschouwt en zelf tijd wordt en ik bedoel zelf al brand ik tot as, haar aura zal staan als een poort).

K., ik ben de laatste jaren tot op de bodem geweest en heb daar vertoefd kervend en gravend tot zelfs de bodem dreigde zich te openen. Nu is het genoeg geweest. Ik klim weer naar boven langs gladde afbrokkelende wanden. Mijn ruïnage is voltrokken. Zoals C. wil ik niet eindigen, alhoewel dit niet alleen van mij afhangt natuurlijk (maar vooral van Saturnus, hij die zijn zonen verscheurt).

Ik bundel en raap en laad en verlaat.

Ik heb geen verwachtingen meer die zo zwaar wogen dat ze 't kraakbeen van mijn lijf tot moes pletten.

Spijt is wat de koe schijt en ik heb alles verloren buiten een deel van mezelf, het élan

voor mijn oeuvre en wat scharrelende, maar toch niet te onderschatten, liefde. Ik heb zelfs de middelen niet meer om behoorlijk materiaal en dergelijke te kopen zodat ik werk op wat me rest: wat oude doeken, houten panelen uit de eeuwigdurende afbraak rondom mij, papier, en wat zeldzame verf. En toch weet ik dat niets - buiten de ultieme knik - mij zal tegenhouden.

Voilà, er rest niets, er rest mij niets anders te doen. Ik denk dat ik mijn voettocht rond de toren voltooid heb en nu mijn wang en mijn handen en mijn hart zachtjes en teder op haar harde, onbeklimbare strenge muren aandruk, daar helemaal beneden aan de limiet van het riet der moerassen, terwijl zij neerkijkt op mij, de lieve harde ò zo mishandelende en louterende moeder wiens kartelen hoofd als een schip drijft tussen de gevlekte en gescheurde wolken.

Warmte,
Philippe.

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 8 juni 1996 (?)

Verzonden op 9 juni 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Bijlage: Krantenartikel - Gesprek met Catherine David over de tiende documenta

-Philip Guston en Morandi

Beste Philippe,

Je raakt bij de aanvang van jouw brief (eind mei 1997) een heel essentieel probleem aan binnen de (...)kunst (de hedendaagse schilderkunst). En ik denk dat je gelijk hebt als je spreekt over het visionaire binnen de discipline. Ik moet toegeven dat ik ook meer en meer overtuigd ben geworden dat wat "peinture-peinture" wordt genoemd een dekmantel en een modeterm is voor veel onbenulligheid. Het valt mij ook op (sinds lang eigenlijk) dat de mensen die de term "peinture-peinture" in de mond nemen, eigenlijk het minst vanaf aanvoelen wat schilderkunst is. Natuurlijk is deze richting (als men dat zo kan noemen) het resultaat van een evolutie. Een evolutie echter die gedetermineerd wordt door het "conceptuele" denken en uiteindelijk (binnen de schilderkunst) een leeg en pretentius en misleidend resultaat achterlaat. Een voorbeeld bij ons is Raoul Dekeyser, wiens werk een in de Vlaamse schilderkunst ongekende steriliteit vertoont. Hang een schilderij van hem tussen een werk van Auerbach en van Baselitz en hij valt weg. Omdat het inhoudelijk (-> fusion) geen enkele visionaire demarche kent. Een schilder als Philip Guston is bij ons onbekend en zal het momenteel ook blijven. Dergelijke dwarsliggers functioneren op een niveau dat bij ons niet begrepen en (officieel)niet aanvaard wordt. Hij is een heel groot schilder die in zijn visie het begrip peinture-peinture onderhuids ingesloten heeft en daarin ligt natuurlijk ook de magie van het schilderen zelf besloten. Die magie ligt hoe dan ook aan de basis van het avontuur zelf/ of er is er althans een ongelooflijk essentieel element van. Zonder magie blijft ook het visionaire afwezig. De magie is het platform voor de rest (het meer inhoudelijke -> visionaire, als je dat zo wilt noemen). Dat denk ik toch.

Waarom zie ik graag jouw werk Philippe? Eigenlijk is dat heel eenvoudig, ik word gegrepen door het dramatieke (-> visionaire, als je dat zo wilt noemen) aspect ervan. Ik heb geen enkele boodschap aan een teddybeer of een schoorsteenmantel. Hoewel dat natuurlijk ook zeer treurig kan zijn, zeker als het in grijswaarden gepenseeld is. Dat is echter het omgekeerde van wat fusion bedoelt en bereikt. Een schilderij van fusion is niet sentimenteel.

En Morandi, wat doe je met Morandi? Ik het er zo verschrikkelijk van gehouden en nu werkt het soms op mijn zenuwen. Toch is het mooie schilderkunst. Peinture-peinture? Het gaat verder, misschien teveel afgewerkt. Niets ligt verkeerd, de kleur, de compositie, de lichtwaarde, het is allemaal perfect. Waar is het drama aanwezig? In de roze bloem? We witte vaas? De pasteuze tinten. Zijn mooiste stilleven zijn deze die (misschien) mislukt zijn en hij nooit heeft getoond.

—

Ik wil jou nog iets vertellen Philippe. In de voorbije maand april heb ik een tentoonstelling gehad met werken op papier in de Hachmeister galerie in Münster. Allemaal koppen, met verschillende materialen opgebouwd. Zijn het zelfportretten, ik weet het niet echt. Hoe dan ook heb ik er mijn lijf en ziel ingelegd. De kop als archetypisch gegeven, als plastisch geheel, de kop van de onderdelen. De kop al dan niet in een gesuggereerde omgeving die totaal ondergeschikt is aan het uiteindelijk thema. Maanden heb ik getekend tot ik een enorm aantal bladen had. Daaruit heb ik

een keuze gemaakt en nadien heb ik mij aan het werk gezet om er een impressie in olieverf van te maken. Het wilde maar niet lukken. Te mooi, te esthetisch, te karikaturaal. Na 5 weken heb ik een schilderijtje gemaakt dat mij min of meer beviel. Los en nogal wild geschilderd, naar mijn gevoel toch beheerst. Ook Hachmeister vond het interessant. Ik toon het in Basel, alleen, niet in compositie met de werken op papier. Het moet alleen hangen, dan zien we of het al dan niet van de muur valt.

Voor de tentoonstelling in Münster en Basel heeft de galerie een catalogus gemaakt, met een serieus aantal afbeeldingen. Zoals de Duitsers alles grondig aanpakken werd ook naar de cultuurbijlagen van De morgen en De standaard een exemplaar opgestuurd. Resultaat: nergens is daar met een woord over gerept. Een Vlaming in een Duitse galerie, interessant, maar hij behoort hier niet tot de club ... Lauren De Keyser vertelde mij dat er ook in het museum een catalogoog was toegekomen en Jan Hoet het werk had verdedigd (met vuur...) tegenover zijn medewerkers. Je moet dat dan van De Keyzer vernemen. Maar ja verdedigt, wat betekent dat, Hoet is gecompromitteerd . Hij kan mijn (ons) werk naar de buitenwereld niet verdedigen, laat staan tonen. Hij is vastgemetseld in zijn eigen denkpijpe. Maar ik reken al lang (jaren) niet meer op hem. Zoals ik jou reeds eerder schreef, wil ik mij door dergelijke mensen niet laten kapot maken. Het is een vreemde toestand. Het gedoe in het atelier. Je gokt niet meer op het verkeerde paard dat je uitkiest. Alleen in de velden of op de renbaan van de smaakmakers.

Votre bien dévoté,

Karel

De meester met het kloppend hart.

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 14 juni 1997

Verzonden op 16 juni 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Bijlage: - Krantenartikel

- "notities" bijna onleesbare brief geschreven op de trein

Beste vriend Philippe,

Mijn huisnummer is dus wel 846.

Op de trein naar Basel had ik jou nog een brief geschreven, maar door het schokken en trillen was hij onleesbaar geworden. Ik wilde jou nog iets schrijven in verband met wat peinture-peinture genoemd wordt nl. dat men natuurlijk het kind met het badwater niet mag weggooien. Er zijn daar toch wel sterke schilderijen in gemaakt, ik bedoel in die richting. Ik denk dat schilders als Barnett Newman en een Ryman en een Rothko. Op hun manier zochten (zoeken) zijn naar het essentiële. Je vindt dat ook in de schilderijen van Dan Van Severen. In hoeverre het avontuur in de loop van hun persoonlijke evolutie nog boeiend blijft, weet ik niet. Wat ik wel weet is dat zij met andere woorden zeer depressief worden en zelfs in bepaalde gevallen suïcide niet uitblijft. De meeste schilders hebben depressieve kanten. Het heeft iets te zien met bemoeilijkheidsgraad van de discipline zelf denk ik. Het gevecht, de twijfel. Schilders die met het visionaire bezig zijn (of wat jij dus het visionaire noemt) hebben ook hun inzinkingen. Zij zijn misschien meer emotioneel dan de anderen, die een nogal uitgesproken "intellectuele" démarche hebben. Ideaal is emotioneel schilderen met het verstand. Of is dat iets onmogelijk.

Wat het avondje in het museum betreft. Ik vond het nogal mat. De formule klopte niet. Laurens moest scherpere vragen stellen. Uiteindelijk is uitleggen waarmee we bezig zijn demythologiserend. Een artiest moet niet teveel uitleggen waarmee hij bezig is. Maar we zijn allemaal veel te braaf. Uiteindelijk blijf ik er bij dat we vernederd worden. Zo hoorde ik de nieuwe voorzitter van de Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst, een zeker Schutijzer (die dus Marc Deroch opgevolgd heeft) onlangs nog beweren dat als wij iets in het museum krijgen (wat zelden gebeurde) dit is om ons te sussen. Voor mij zijn dat geen schatjes en lievelingen. Wij staan er diametraal tegenover en ik heb geen enkele moeite daar ook voor uit te komen. Wij moesten in Venetië zitten en niet dat geperverteerd kliekske. Godverdomme.

In vriendschap.

Karel

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

Geschreven en verstuurd op 26 juli 1997

handgeschreven

Beste vriend Philippe,

Eet jij de schilderkunst op of eet de schilderkunst jou op? Misère of misère: In wat voor een draaikolk van emoties kan iemand terecht komen die met schilderkunst bezig is of die gewoon met kunst bezig is. De bevlogenheid van de dichters, de geobsedeerdheid van de schrijvers, de wanhoop van de sculpteurs. Alles is moeilijk als men het een fundamentele betekenis wil geven. Maar Philippe dat is nu eenmaal het zelfgekozen avontuur. Geen schoonheid zonder pijn. Het is zo verdomd moeilijk om intensiteit, gevoelens, kleur, vorm en emotionaliteit een beeldende gestalte te geven dat men er soms onderdoor gaat. Zekerheid en twijfel, illusie en desillusie, triomf en verslagenheid, het behoort allemaal tot het repertoire van de schilder. Men moet het aanvaarden of men maakt beter installaties. De kunstvorm bij uitstek voor den dwazen. Ik moet altijd lachen als ik die afgestudeerden in de kunstgeschiedenis zie, die daar met open mond naar een installatie staan te kijken. Zogezegde kunstwerken waarbij het verhaal belangrijker wordt dan het getoonde product. Helaas ontstaat dat fenomeen ook bij sommige schilders. De belangrijkheid van de titel. Het schilderij bestaat door- en bij de gratie van- de titel. Of zoals ik onlangs nog iemand hoorde zeggen: "de titel verduidelijkt het schilderij..." Het was op een tentoonstelling van werk van Spilliaert. Ik houd niet van die schilder. Achter de hoek van de expositie hing één schilderij van Gust De Smet, 10 keer sterker als plastisch gegeven dan al die sluiers en slingers van de Oostendse meester, die naast Ensor geen betekenis heeft.

Vandaag heb ik de laatste dichtbundel van Stefan Hertmans gekregen. Zeer mooi. Ik heb mij voorgenomen om er alle dagen één gedicht van te lezen. In de duistere regenachtige dagen van de zomer, moeten we zelf een beetje licht zoeken, vandaar... Het valt mij wel op hoe Rilke in het werk van Hertmans aanwezig is. Dat stoort mij niet, integendeel. Zoals Rilke hebben zijn gedichten iets tijdloos, overstijgen ze de gedichten van bijv. Herman Deconinck, die door de media in zijn dichterschap ondergraven werd. Als dichter moet je nooit voor Humo werken, zelfs niet met de beste bedoelingen.

Ik ben benieuwd jouw tentoonstelling bij Baronian te zien.

Altijd de uwe

Karel

Kus jouw vriendin van mijnentwege tussen haar melkwitte borsten en op haar natte sappige pruim, oude vuilaard!

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 18 juli 1997

Genoteerd van scan print

Aan K.D., 18 juli 1997

Beste K.,

Onlangs kwam ik tot de reflectie, kijkend naar schilders die de hel uitgebeeld hebben - en de meesten hebben dit gedaan op hun eigenste manier - dat de hel niet alleen een obsederend motief is voor de schilder (die ook maar een mens is), maar dat ze ook onaangekondigd en soms niet te herkennen op het eerste zicht het werk binnensluipt.

Merkwaardig is ook dat de evolutie van het uitbeelden van de hel 'door de eeuwen heen' er een is naar de eenzaamheid toe, de fundamentele individuele eenzaamheid. Daar waar het krioelt van monsters en dito volk 'op' de middeleeuwse hellen van Bosch, Breughel en companen is de hel uitgebeeld heden ten dage gaande via Rubens, Velasquez, Goya, Delacroix, Van Gogh, Bacon, Guston etc...er één geworden van zo persoonlijke intieme bijna anekdotische aard:

we dragen allen een persoonlijke hel in ons: l'enfer c'est les autres, mais l'enfer c'est surtout moi. De hel luidt zichzelf in bij het al beklemmend besef dat we aan een 'verheffing' toe zijn, dat we onze poten uit de modder moeten trekken door te schilderen en door 'goede' schilderijen te bebroeden en op die manier een 'vlucht' te nemen (Icaros!).

De hel nu slaat toe, de hel is het terugvallen - noodgedwongen en onontkoombaar - op zichzelf na elke vlucht waarin we ons pogen te verliezen (schilderen? Liefde? Verslavingen allerhande? Het blussen van de lust? Rennen als hazen door 't jagersveld?) en het steeds blijvende terugglijden naar het - als 't ware op ons wachten blijvend - onwrikbare besef van onze tekortkoming, van onze onmogelijkheid tot verwezenlijking van onszelf en van de absurditeit van onze toevallige bekrompen en in tijd beknotte aanwezigheid 'hier' (?), terwijl elke schicht, elke stuwung, elke flits van en in onze geest brult, giert en stamelt om bevrijding, om verlichting, om opname in - wat ik slechts kan noemen - het onaanraakbare. De hel is het beleven van onze vernedering en het noodgedwongen belijden van de onmogelijkheid eraan te ontsnappen.

Ik kan natuurlijk schilderen, wat me een zekere verlichting (van de pijn?) brengt (een zekere vergetelheid) niet in het minst door het bezig zijn te schilderen en ik bedoel hier de mogelijkheid af en toe te verdwijnen, te ontsnappen in het schilderij met het schilderij, maar het helse mechanisme maakt dat ik niet in het schilderij kan blijven, dat ik 'verplicht' ben te hervallen, terug te keren, naar buiten naar vóór de ezel.

Kon ik maar een werk maken dat mijn gehele leven op - in - zich laadde, zo dat ik erin kon blijven wonen voor de rest van mijn uit te ziften tijd. Kon ik dat maar. Mijn hel zou oplossen als een klomp zout in een wat zoete regenval.

In deze context is het schilderen - hoe magisch, hoe bezwerend, hoe beschermend ook! - ontoereikbaar.

Wij zijn als te logge vogels die na lomp geroen en gefladder even de grond lossen om enkele meters verder zwaar neer te gaan en dan weer pogen en dan weer en dan weer.

Of zoals mijn vriend Charles B. het zo schitterend verkent:

Derrière les ennuis et les vastes chagrins qui chargent de leur poids l'existence brumeuse, heureux celui qui peut d'une aile vigoureuse s'élancer vers les champs lumineux et se- reins.

Het ga je goed!

Philippe.

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 18 juli 1997

Genoteerd van scan print

Aan K.D., 18 juli 1997

Beste K.,

De laatste tijd voel ik mij een beetje dof, ja een zekere zielsdoofheid die mij verlamt als 't ware en mij een zeurende pijn jaagt door de knieën.

Ik word een 'peintre du soupçon', immers hoe argwanend ben ik t.o. wat ik 'maak'!

Argwaan, K., is een prinses met skorpioenen in haar zwart-kanten broekje, een stuk met une chute de reins à vous faire éclater la tête et la queue et qui brise le beau ménage du peintre et sa belle peinture.

Ik betrouw mijn eigen zelfvertrouwen niet meer: hoe lang nog? Hoe lang moet ik nog schilderen? Buiten het feit dat aangezien er geen zekerheden meer rondwalpen op de poel van mijn leven ik ze dan ook niet meer hoef te kelderen, tracht ik elke week dat ik nog ontfutsel aan het licht weer een zekerheid te poneren die me dan weer vervult met onrust, verveling en tenslotte een zekere walging; hetgeen, vandaag geschilderd, me troost, zal me morgen een zekere mal au coeur bezorgen en me dan, alzo, wéér het schildersveld injagen.

Ik ben een aardappelraper, K., een heldhaftige peuteraar, want helden zijn de narren der goden en wat zijn schilders anders dan dat.

En nu ijdel:

anderzijds is het toch wonderlijk en ietsje goddelijk hoe ik er af en toe in slaag de eindeloze mallemolen die in mij doldraaiend klapwiekt en die (micro-)apocalyptische zeeslag in het aquariumpje van mijn zijn op een doekje vast te spijkeren (of is het lijmen?), op een stukje papier te klemmen en dat 'het' er dan STAAT: mijn gehele visioen binnen een modderig geknoeid eenvoudig verschrikkelijk schilderijtje en dat schilderijtje schenkt me dan wat uitstel, wat adem, wat reden tot het belijden en vervullen van negligente bijeengescharrelde levenstijd; Hoe beklemmt het me telkens weer en hoe bevrijdt het me dan weer en hoe vermoeiend is dat pogen altijd maar, die zelfdwang naar die verslaving, aan het zoeken naar een reden tot schilderen, wat een reden tot bestaan is, een poging tot vinden van rust. La peinture c'est la misère du jour (aussi à emporter).

Een lieve en ietwat intelligentere vriendin - ik bedoel wiens hersens in ruime concurrentie mag staan met haar entrejambes - wees mij erop dat ik niet tot de 'echte liefde' in staat was wegens mijn relatie met het schilderij in mij.

Wat ik oorspronkelijk als een uitlating van vrouwelijke jaloezie beschouwde - het spuwen van wat krachtig gif - moest ik mij daarna wel toegeven als zijnde waar.

Eigenlijk is het wel zo: geen vrouw, geen kind, geen zee van liefde kan me het soelaas bieden, dat me af en toe biedt het kleine modderige geknoeide schilderijtje. Ik leef ervoor en erdoor. Dit is geen lot, dit is een noodlot en ik heb er mij - noodgedwongen - in geschikt, alhoewel mijn vel tengevolge ervan spant als dat van een met een rietje in zijn aars opgeblazen en tegen een muur te pletter gooien kikker.

Ik bereid - enfin ik denk erover na welke werken te kunnen tonen - een tentoonstelling voor die zal doorgaan bij Albert Baronian vanaf 18 september. Het is natuurlijk hilarisch en cauchemaresque te noemen: van het grote gevecht op het atelier kan ik enkele gevallen pluimen in een Brussels salon gaan leggen in de hoop ze te kunnen 'vergulden'. Wie, buiten een schilder, is zó'n lot beschoren? Zichzelf zó voor schut te moeten zetten?

Enfin, genoeg gejammer en gekwel! The show must go on en ergens is tentoonstellen misschien louter het geven van een teken van leven aan de buitenwereld: de schilder is nog bezig en zelfs de honden richten hun kop niet meer op bij zijn voorbischrijden.

En, K., om deze - ik besef het wel - zeurige brief wat van toon te verheffen, deze prachtige notitie, die ik onlangs las, van de grote Rilke, een notitie waar ik mezelf helemaal onder bedek en bedelf:

'Want het schone is niets anders dan het juist nog door ons te verdragen begin der verschrikking en wij bewonderen het zo omdat het, onaangedaan, versmaadt ons te vernietigen...'

Zelfs had Rilke alleen maar dit geschreven, dan al vond ik hem één der allergrootsten,

Je genegen,
Philippe.

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven augustus 1997

Genoteerd van scan print

Augustus 1997

Beste K.,

Met jouw kasteelprenten boek in de hand en een niet aflatende taterende vrouw aan het stuur, d'un chateau l'autre lijkt het wel een andere Céline op doortocht een ander rammelend désaster achter zich latend - een kleine oorlog, mijn kleine oorlog zou Louis Paul gegrijnsd hebben - ja een andere Céline, geen Bébert maar andere katers (was Bébert gesneden?) en zonder vriend al was Le Vigan het ietwat dommere soort fascist, helemaal niet de allures hebbend van Louis Ferdinand, maar wel met mijn verkleefde drakerigheden en surtout zoals ik al schreef met mijn eigen kleine danseuse, met G. die zo goed zorg over mij draagt en van wie ik - denk ik soms - zou kunnen houden moest mijn onrust nu eens aflaten van aan mij te knagen zoals honderdduizenden termieten aan een voor overspel gestrafte op hun heuvel vastgeketende gekruisigde prachtige bloedende negerin.

Het kadavereinde van wat eens was tussen M. en ik volbrengt zich - het is volbracht zei iemand - ostentatief meedogenloos en miserabel. Het volbrengt zich buiten ons zonder ons, ik bedoel het dondert de berg af als een op hol geslagen met slachtvee - o herinneringen roofvogels onder mijn gedachten! - geladen goederentrein. Ze - M.- spuwt me uit, zij effaceert mij - ze poogt - uit haar te zwart geworden tekening een niet te helen litteken van een op haar ziel uitgekerfde tattoo.

Ik snij haar uit mij - ik poog - een stuk vermoeid en koortsig geheugen, een stuk rauw gezenuwd vlees, een brok schroeiend dat ik - vrees ik - altijd zal blijven koesteren hoe erg het ook was.

M. wil het niet meer, M. wil mij niet meer, ze is moe, ze geeft het op, ik bedoel ze kan mijn - onze - oorlog niet meer aan, het is verschrikkelijk een betrouwbare complice te verliezen, een compagnon voor de steeds onbesliste en wellicht verloren strijd: hoe ver gaan we? Hoe ver wagen we het? Altijd verder, altijd verder over de grens en waar is de grens? Hoe diep is de bodem, voor zover er een is? En vooral: waar ligt het bot?

Natuurlijk was er bedrog - het bedrog is -, natuurlijk waren we geen engelen, hoe ik er ook naar verlangde er een te zijn, er een in haar te zien.

Natuurlijk waren er de andere koninginnen in wiens armen ik mij wrong in wiens nest en lichamen ik tekeer ging, godverdomme K., il faut bien que le corps exulte et que le tableau - la toile - soit nourri.

Natuurlijk was er bedrog en leugenachtigheid en schichtigheid in de ogen en stiltes

die vermomd als vrede de zeëen hun gewoel en de stormen bedekken en de niet meer alleen met haar te dragen weemoed.

Maar toen was er nog geen verraad.

Nu is het verraad er in al zijn morbide en vernederende stompzinnigheid en de vrouw die ik twintig jaar - bijna de helft van mijn leven - belijdde, beleefde is niet meer - ze is dood - verdwenen - ze ruimde zichzelf op - uit mijn kleine omwoelde overhoop gewoelde akker en liggend nog in de geulen van mijn kleine veld zoals de hazen doen als de jagers hun horizon - ten verduisteren vraag ik mij af denkend aan de grootsheid, onze grootsheid tout court en aan de rampen die we maakten - soms uit miserie, soms uit blik als speelgoed - die we vonden samen op weg, die we bepotelden als ietwat hyperkinetische en vuile manieren spelende kinderen, ja vraag ik me af hoe lukt het haar, hoe zal het haar lukken mij te vergeten. O god het lukt het de wijven ons te vergeten of ons toch perfect te laten geloven dat ze het kunnen.

Hoe lukt het haar, hoe zal het haar lukken 20 jaren schilderend leven en sterven dag in dag uit 20 jaren groeiend en krimpend en stoeiend genie en vallend 20 jaren ononderbroken denken aan schilderen, spreken over schilderen, dromen over schilderen (ik vergeet nooit iets, ik sterf gewoon, een deel sterft maar bestaat verder in het schilderij, geen nood dus, neen, alles wordt gered) en Picasso op visite en Rembrandt aan tafel met de kinderen en Goya lallend na 't lange aperitief dat - gezien 't eten niet kwam - voortduurde dikwijls tot 's avonds en dan uit de hand liep en Van Gogh en Soutine Morsig en jankend en 's nachts lallend aan de voordeur rammelend.

Godverdomme, K., hoe kan die teef dat willen vergeten, mij laten vervagen in haar hart, mij moe worden, mij angstvallig uit haar leven sluiten en tenslotte mij vervangen door een ongemerkte uitgezakte poedel die nog eens tussen haar benen wil kruipen. Twintig jaren jagend licht ingeruild voor wat te vette klei, wat potaarde, wat klodderig gevlek op haar lakens.

En zo, mijn vriend, is G. mooi en moedig en zelfverzekerd en toch zo fragiel en draagt ze me volgens je prentenboek van 't één kasteel naar 't ander van het land naar de zee van de nacht naar de dag en ik, ik teken en ik ben de tekening en ik verlies mij in de tekening (zoals in háár dan ben ik haar en weer verlies ik mijzelf) ik adem de tekening, niets kan mij redden dan de tekening en hoe verder ik ga, K., want die schilder hier moet steeds verder (wat M. niet meer aankon), hoe verder ik ga - hoe onbekender hoe angstaanjagender hoe merveilleuser de leegte van mijn horizons - hoe eenvoudiger de tekening en hoe ruimer, perfecter en meer nog meer ontvleesd, het skelet van mijn denken van mijn voelen door het banaalste onschuldigste potlood (n^o2 een stokje tussen mijn vingers!) op wat goedkoop grauwig papier (90 g/m² om een wereld te dragen) buiten mijn doen buiten mijn willen neergekerfd neergelegd neergemaaid, de lijnen en strepen zich wentelend zich brekend zich aaiend afbrokkelend in het aanschijn van de ruimte waarin ik ze loslaat.

Loslaten loslaten, ik moet altijd - bijna dagelijks - herleren hét los te laten, slechts dan word ik gered en het tekenen is daar zo'n bijzondere leermeesteres in: niet meer WILLEN, ik zal overleven als ik niet meer wil, ik zal schilderen als ik niet meer wil, ik zal tekenen als ik niet meer wil, ik zal liefhebben als ik niet meer wil.

Willen is steeds sterven, de wil is de dood geïnjecteerd in de gaten, in de spleten van onze verbeelding - het willen is de slechte dood - loslaten is leven, schilderen is loslaten.

En wat teken ik, K., teken ik de lijnen die begrenzen of teken ik de ruimte buiten de grenzen? Teken ik de ruimte buiten de grenzen, teken ik de bladeren van de bomen of teken ik de leegte tussen de bladeren van de bomen, teken ik de vingers van mijn hand of teken ik de ruimte, de leegte tussen de vingers van mijn hand?

En zo, in het park van dit prachtige rustige wat vervallen landgoed zit ik, zitten wij, mijn diabolische beesterij in toom gehouden, mijn liefdes drijvend als zovele ophelia's op en in de wat modderige kasteelgracht, mijn leegte die mijn redding is en het is hier - in Normandië -, wat druilerig weer en G. zit naast mij op de bank volslagen gehypnotiseerd en kettingrokkend Gustave Mirbeau's 'tuin der folteringen' te lezen en ik teken en langzaam daalt strelend de grote rust, de goede engel ontlander - de breker van de krop - over me heen en ik teken en ik teken en ik denk zelf niet meer aan M., noch aan Henri Matisse die ouwe geile bok, noch aan mijn lieve zonen die hun vader zien verduisteren en verliezen in zichzelf, noch aan de zee, de wisselvallige met haar ongekende dieptes noch aan de kleur GRIJS die mijn laatste doeken bevloeit, noch aan het dwergvrouwtje dat kruipt des nachts op mijn borst en me doet wakker slaan stikkend en in zweetangst neen ik teken en ik teken en ben zacht voor G. en voor mijzelf en word onzichtbaar en ergens diep in mij weent iets van mij (een kuil? Een wolk? Een kleine boze wolf?) het weent loslatend miraculeus en genezend.

Je genegen,

Philippe.

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 14 augustus 1997

Verzonden op 16 augustus 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Bijlage: afbeelding "Le Bouquet de violettes" met handgeschreven; "zelfs Manet maakte peinture-peinture haha!"

Lieve vriend Philippe,

Sinds gisteren ben ik terug uit Frankrijk. Een uitstap naar de streek van de Loire om even te verpoten. Afstand te nemen en ver van huis (en atelier) de dingen op een rijtje te zetten. Ik heb dat absoluut nodig, de kalmte van de natuur, treurwilgen langs de stroom, eindelijk eens opnieuw grote luchten zien boven bossen en weilanden. Op den duur weet men het bestaan daar niet meer vanaf. Een boek heb ik meegenomen: Slauerhoff. Een biografie. Deze Hollandse dichter (...) heeft mij altijd zeer geïntrigeerd. Zijn gedichten hebben ook iets enorm kwetsbaar. Het rusteloze, de schoonheid van de onzekere bestemming. De zwakheid van het eigen lichaam (hij was eigenlijk een ziek man) en daaruit met onvoorstelbare moed de kracht putten om te schrijven... Het is een prachtige figuur. schrijven van gedichten in de hitte van de kajuit op de eenzaamheid van de zee. Ver weg van afspraken en zekerheden (letterlijk). Het stemt tot nadenken. Rilke is nooit veraf.

Maar Rilke kwam altijd bij de (...)vrouwen terecht. Misschien is Slauerhoff nog een tragischer figuur dan de Duitse dichter, die uiteindelijk toch de grootste is van allen. Dat wist onze overleden vriend Roel zeer goed. Op onvoorstelbare manier heb ik hem op een mooie zomeravond Rilke in het Duits weten voordragen. Hij kende dat rats van buiten. We zaten allemaal (ook door de wijn) met tranen in de ogen. De grootste sculptuur van Vlaanderen die Rilke voordraagt. Onvergetelijke momenten.

Om over het eigen werk iets te zeggen. Gisteren heb ik eigenaardig genoeg een variatie gemaakt op een schilderijtje van Manet: "Le bouquet de violettes" 1872 Huile de toile (22x27 cm).

ce chef-d'oeuvre de concision, message d'amitié et hommage à la féministe de...., préfigure les petites natures mortes des dernières années qui étaient bien souvent offertes par Manet à ses proches. -> zouden we zo als schilder niet eindigen?

Karel

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg
Geschreven op 31 augustus 1997

Genoteerd van scan print

Antwerpen - Gent, 31 augustus

En beste K.,

In hoeverre blijft de mislukking aanwezig? Nog scherper: is de mislukking niet definitief en onafwendbaar, een niet verder te verplaatsen stadium in het menselijke handelen en denken, in mijn - ons - geval de schilderkunst, het schildersproces - het ultimatum. Wellicht heeft een man als L. - ik schrijf maar L. - in zijn engheid - een aantal werken gemaakt die zijn visie op 'geslaagdheid' bevredigen, dus in zijn ogen (weliswaar door stront dichtgekleefd) 'gelukt' zijn, terwijl wij, buitenstaanders, ze ervaren als bekrompen vulgair en afstotelijk dom. So what?

Anderzijds praat Bacon heel openlijk over zijn mislukkingen t.t.z. volgens hemzelf: zijn vroege werk, dat toch tot het impressionantste behoort van wat in de 20ste eeuw geschilderd is geworden, terwijl hij als bevredigend en geslaagd beschouwde het latere werk toen hij zijn eigen ontdekkingen ging manipuleren als vaardigheden, het avontuur compleet verloor en vadsige pretentieuze en lege schilderijen ging maken.

Ik geloof in de mislukking, K., ik bedoel hier dat we in de beste momenten van ons pogen (wat Rilke zo schitterend noemt:) het begin van de verschrikking naderbijkomen zonder ze ooit echt te kunnen raken. Daarvoor is zelfs de meeste verlichte schilder te beperkt aangezien hij slechts een mens is en dus tot mislukken veroordeeld.

De sublieme Giacometti was ervan overtuigd nooit het beeld te (hebben) kunnen maken dat in hem zat, het beeld naar buiten te kunnen brengen dat hij ergens tastend in de duisternis van zijn geest 'dacht' te 'weten' staan - volgens hem was zijn oeuvre mislukt - alsook Bram van Velde, le maître, die sprak over het wachten een leven lang op het schilderij dat tenslotte zelden kwam, wellicht nooit.

Wie weet schilderen we wel - zoals Plato het zo prachtig stelde - enkel de schaduw van wat het echte schilderij zou kunnen zijn (maar dat we nooit - zullen - zien).

Ik denk dat dit zo is. Ik voel mijn mislukking als mens en als schilder duidelijk aan - ik leef er mee en er onder maar ik weet dat juist die mislukking mijn redding is, mijn kwetsbaarheid en mijn luciditeit. Dat - dit besef - is nu eenmaal de ramp waardoor Van Gogh zich overhoop schoot, Rothko de badkamer bebloedde, de koning zich

incontinent zoop en al de anderen etc.. en waar integendeel vele van onze geliefde mindere schilders helaas - of gelukkig voor hen - geen weet van hebben.

De afdaling in de hel, K., is de redding, ik bedoel: je moet het, gelijk Dante, 'gezien' hebben en (om) er (te) kunnen van getuigen.

Mijn schilderijen zijn de getuigenissen van mijn beperktheden en de hel die deze laatste met zich meebrengen.

Ik denk dat de mens het grootst is in het mislukken - in zijn mislukken - ik bedoel hier niet het bekrompen kleinburgerlijk geknoei van een dofverlichte geest, maar wel het heroïsche vergeefse gevecht om het geschilderde te verheffen tot een uit zichzelf getreden en volledig op zichzelf bestaand miraculeus godsbeeld.

Philippe.

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

Geschreven op 11 september 1997

tussen catalogus HACHMEISTER

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Lieve vriend Philippe,

Ik heb vandaag jouw uitnodigingskaart gekregen voor de tentoonstelling in de galerie Albert Baronian. Daar komen we uiteraard zeker naartoe, ik bedoel naar de vernissage. Het is niet voldoende brieven naar elkaar te schrijven, we moeten ook elkaars werk zien. Dit is tenslotte het platform voor communicatie. Het doet mij veel plezier dat je toch enkele tekeningen van mij mooi vond (bij PATH). Uiteindelijk is dat maar een heel kleine greep uit wat ik maak en met wat ik bezig ben. Alles wat ik maak (schilderijen of tekeningen - werken op papier) gaat voor 3 jaar naar Duitsland. Hier in het land heb ik geen enkel contact- nooit heb ik iets gekregen en als ik ooit iets heb gekregen was het door mijn diplomatische truken, die nu en dan eens boven komen en voor mij een hel zijn, een soort proberen met de klootzakken van "gemaakte" denkpijpen, de officiële benoemingen. Vandaag heb ik een uitnodiging gekregen voor de tentoonstelling in het Museum van Hed. Kunst van Barcelona... Bernd Loans met zijn balken doet meteen Fabre met zijn kevers... Raar maar waar... De inrichters hebben toch weinig fantasie. God jongens, gaat dat nu echt blijven duren? Ondertussen bereid ik een expositie voor in een klein stadje in Duitsland. (...), Villa Wessel,. (...) Een Kunstterreur. In januari en februari. We zien wel. Een zaal met werk op papier en een zaal met schilderijen. We zullen onze emoties tonen. Er op, ernaast of eronder. Heeft dat allemaal wel belang? Griet (mijn Griet) zegt tegen mij dat ik chronisch depressief ben. Dat is ook zo, maar ik probeer daar toch een beetje een evenwicht in te vinden. Vandaag ben ik naar (...) geweest, een dorpje op de grens van de Vlaamse Ardennen. Het late zomerlicht ontroerde mij zodanig dat ik mijn staalgrijze mercedes langs de kant heb gezet en een half uur heb ik zitten kijken naar een dreef opzij van akkers en weilanden. Lange schaduwen, geur van houtvuren, klokkegelui in de verte. Godverdomme, soms kunnen de Vlaanderen toch nog wonderschoon zijn. Ik vergat er toch wel de maffe, zwoele geur van de bordelen bij.

Salut en tot in Brussel,

Karel.

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

Geschreven en verstuurd 22 september 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Lieve vriend Philippe,

Telkenmale ik werk van jou zie, valt het mij op hoe jij ene naar de binnenkant gerichte schilder bent.

De schilderijen hebben naast hun grote plastische kwaliteiten ook een bijna droevig (zeker dramatisch) aspect. Misschien ben jij ook een verweesde meester?

Entretemps, cher ami, bien des amitiés.

Charles

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 28 september 1997

Genoteerd van scan print

Anvers, le 28 Septembre 1997.

Cher K.,

Parlons des toiles grises maintenant, maintenant que les jours commencent d se faire bouffer et que le soleil n'arrive plus à monter sur ses grands chevaux mais au contraire nous envoie en pleine gueule une lumière qui nous rase les yeux ainsi que les champs écorchés et les bois engloutis chaque soir chaque matin de plus en plus, le coeur me monte à la gorge et l'automne m'enlace en me passant sa mains dans la braguette.

Je me fais chier, K., et cela aussi de plus en plus. Voilà deux mois ou plus que je n'ai pas touché mes pinceaux et ils me mordillent le coeur, ils se vengent sur moi, enfin c'est une idée.

Cet été brûlant ridicule et apocalyptique m'a épuisé; les scènes de ménage d'un ménage moisi, des chagrins de taupes, les nuits blanches peuplées de naines. les oiseaux carnas- siers dans ma tête-volière, les bonnes femmes très méchantes, les bonnes femmes chien- nes, les bonnes femmes qui me coupent en tranches etc.. et je me dis, K., je me demande oui comment arrêter cette kermesse de chagrin douteux, de mauvais sang, de délire plastico-ridiculo.

Je ne travaille plus, K., je dégueule en plein chemin et me tire la queue dans un coin à moins qu'une suceuse ne se pointe d l'horizon, ach, les suceuses! Peut-être qu'il vaudrait mieux de me le placer sous ventouses. Il me reste le dessin naturellement, le grabouillis sur papier- frites oui et oui cela peut être la fête mais toujours de courte durée -l'angoisse ne se laisse pas coincer par un crayon - c'est plutôt la récré et pas à perpète car a force de m'écraser sur la pointe du merveilleux outil n° 2 je vois passer les miracles comme des étoiles filantes ou plutôt comme des formules 1 gonflées à bloc.

C'est pas assez, K., c'est pas assez, c'est jamais assez comme me crachait l'Exe dans des moments meilleurs, dans ses meilleurs moments dans une meilleure tranche de vie il y a longtemps longtemps longtemps (maintenant elle se roule les hanches, mon ami, promenant son caniche dans les salons.

Ah K., rien de plus bèto-mechant rien de plus tristo qu'elle qui se vende d'une vieille bête poilue et encore de temps en temps un peu baveuse qu'elle traîne au bout de sa lesse).

Et puis il y a les autres, ceux qui jappent dans les coins, ceux qui chient dans les tiroirs, les polichinelles, les gilles, les rasoirs sur pattes, les survivants un peu

troubles des génocides, ceux qui portent une odeur et elle n'est pas bonne, K., pas bonne, ceux qui tournent le dos à la croix. ceux qui ne parviennent pas à se moucher dans les nuages, les petits quoi!, les courtes têtes, les nains en croûte et non, K., ce carrousel ne s'arrête pas, il ne s'arrêtera plus sans qu'une bille ne s'écrase, une rotule ne se casse une tige ne se plie un boulon ne pête et cela en moi, seulement en moi, prédisait l'Exe, combien de temps encore devrai-je tenir dans cette ridicule polka?

Et puis au fond du couloir (ou est-ce au fond du trou?) il y a les toiles grises qui attendent, grises infâmes et finalement stupides et en plus muettes, enfin, elles m'attendent, ou peut-être pas, peut-être qu'elles s'en tapent complètement, oui, puisqu'elles se baladent dans ma tête telles des putes extraordinaires - des bateaux et pas des chaloupes cette fois! - et trop chères pour moi; elles s'en lapent, mon chou, la peinture c'est le putinoire en marche en dedans de soi, le water closed du guerrier toujours 'occupied', c'est la négation du repos et c'est la baise chère, très très chère...

Irai-je plus loin, oserai-je? Quelle ridicule question, c'est la question de l'idiot du village entouré de loups; il se déguise en porcelet et s'étonne des dents flashantes, des langues enbavées et clappotantes, des griffes à frissons et puis du poil, quoi!, qui languissent de lui. Quelle merveille!, K., c'est la conquête de Madrid, c'est l'entrejambe de la reine de Sabba à portée de bite, c'est Maria Callas qui me fait une pipe en plein arène.

Mais tout cela, c'est la tête, hein?

C'est la tête, nom de Dieu! K., c'est la nuit, c'est la conquête de l'horreur, le piège à cons,...

Mais le gris des toiles: comment le rendre argenté, le gris des toiles, comment parvenir à le rendre sec tendu écartelé comme prêt à être roué et puis comment le trouser par des éclairs qui me refrappent là au milieu du front?

Les éclairs, K., ce n'est pas au cul qu'il nous les faut, c'est dans les yeux expressway vers la dame pipi de notre carcasse: soeur âme!

Et oui, soeur âme, parlons en! La grande commandatrice, je ne la veux plus, elle m'emmerde, elle s'en fout de mes petits malaises, de mes ongles incarnés, de mes règles, de mes tampons extra absorbants, de mes gazouillis de cent mille moineaux dans ma tête et de mes oeufs à pondre. Elle s'en fout, soeur âme, elle attend et puis me baise comme John Wayne baisait les chevaux, les chevrettes et les dames sioux, c.a.d.: crac! et en dépôt la purée!

Encore une fois, K, je n'y échapperai pas: le chemin, on te le force à le faire et tu le fais même si tu sais qu'au bout on t'y clouera mains et pieds sur deux planches en croix.

Et en m'efonçant dans ma chère, ou est-ce ma chair, enfin en faisant mes pompes et ne pouvant me boucher les oreilles, vu que mes mains, j'en ai besoin pour lui tordre le cou, afin de cracher en elle, juste avant qu'elle y passe (vraiment elle exagère!),

eh bien et moi, j'y vais, ardente et tróppo! Moi je fais ce qu'elle me demande, je fais ce qu'elles me demandent, j'y vais, j'y vais et je me demande: y arriverai-je, je veux dire: a peindre les toiles grises, les changer en horizons sur le pacifique, en dernier jugements, en grand oeuvre en échafauds en brûlures en miracles en baignades pour rois et tirans sanguinaires. Y arriverai-je à les changer en un merveilleux et never ending éclair-story c.a.d. pur amour?

Et puis, K., je me dis je m'écris je me crie qu'il y a cet étonnement. Tu sais, tout cela est tellement étonnant: cette bêtise, cette lâcheté, cette vanité en bonus, et surplus, de la mort qui nous attend - enfin, oui... - elle s'en tape d'ailleurs, elle n'en a rien à foutre: la vie n'est que le sifflement d'un train et qui en est le machiniste? Haha! Bonne question, monsieur Platon!

Mais c'est de la mauvaise pâte tout cela, de la pâte qui ne monte pas, mais qui vous déborde sur les bords - tout cela c'est du carton - eh, oui et je vous jure et c'est de mauvaise foie je m'étonne toujours et cela me tient en vie, c'est la vapeur qui fait marcher le sifflet, quoi! Un jour je m'arrêterai de m'étonner, alors elle sera là la noire, la salope tant et tant attendue et crainte - et peut-être ferai-je un dernier sursautement étonné et idiot - un hic un peu tordu - et crac! Fini la vapeur, fini la bave d'entrejambe et fini la folie des toiles grises!

Vraiment, K., tout cela est très étonnant mais aussi un peu fatiguant, alors voila pourquoi il me reste le griffonage avec n° 2, je m'y cache dedans et y passe mon temps au fil du rasoir, j'y remplis mes seaux et j'y chie dans mon froc!

Je crie: vive la tordue! Et cela me démange. Je crie: vive les chiens! Et cela me ronge, mais pas mon frein, cela serait trop facile, non, cela me rouge les orbites, les osselets, les griffes, le becs, la carcasse quoi! Enfin cela me ronge mon acier pour en arriver à la moelle épinière, cette autoroute entre la tête bourrée de crème et son fief, le bassin de bave.

Ah, je m'en marrerais bien, mon cher K., seulement il me reste de moins en moins de temps et est-ce le temps qui devient agile - agile agile comme une anguille meurtrière - ou sont-ce mes pompes qui deviennent plus lourdes, plus lentes, plus bêtes, je sens que je perds la course, il faudra faire très très attention !, Oui!, il faudra sortir le polichinelle du tiroir et jouer à cartes couvertes à cartes marquées. Enfin, tout cela si je veux tenir...mais voila que me vient la doute, cet autre salopard déguisé en lapin de prestidigitateur (il ressemble - celui la - drôlement à A. B. - le petit arménien de Bruxelles) et le doute il me fait des quili! quili! qui ne me font par rire loin de là, ils m'arrachent la peau en plus de mes fringues.

Que sais-tu du doute, ô toi noble étranger?

Toi, mister B., le plus grand, le juteux, le voleur de bijoux de toute reine, qu'ai je appris de toi, de tes vers vermineux, de merveilles de ton gland, de ton trou de balle où Jeanne la négresse la belle chienne enfonçait son index super, bagué et t'enlevait

ta pustule de prostate d'un coup d'ongle long comme une aile. Ah tu jouissais, mon salaud, et tu chiais du sang en boue.

Qu'ai-je appris de toi, mon beau pilote de l'air, sinon que l'ordure est le terrain la boue le moyen et l'éclair le but unique (casse-toi, mec, laisse nous de la place, nous sommes à beaucoup à patauger dans cette maudite chaloupe et cesse de nous casser les pompes, d'ailleurs passe les moi, t'en aura plus besoin d présent, t'es fait, mec, fait et farci comme une dinde à poil, une dinde à Noël), tout de même, y a pas de doute, plus de doute, tout cela est vraiment la fin, mais la fin de quoi? La fin du moi? La fin des reines dégringolant des marches du bordel? La fin de la générale Custer entourée de bites peaux-rouges? La fin de la tyrannie des toiles grises qui se rasent de près de plus en plus près? Que puis-je? Que puis-je? Ajouter quelque chose? - 'tire-toi, eh pauv' cloche' - ajouter quoi, et pour qui? Et vlan! Voilà la première en pleine tronche - eh' puis, je me dis, qu'est ce que j'en ai à foutre, si seulement ils cessaient de me rouger, de m'obliger à choisir, de me traiter de peintre - et maintenant une autre en plein dans le mou de l'armoire et je plie, je plie, je plie les genoux et cela me fait tant de bien enfin les genoux pliés enfin l'approche du sol, j'ai plus besoin de respirer, je n'ai plus à respirer, j'en ai plus rien à foutre et j'attends maintenant qu'en silence, picobello, sur grand écran sans son aucun passent les grands voiliers, les grands avions.

Et puis que passent les grands vols d'oies sauvages et noires comme des diables en croix et le cortège des maîtres tous droits et rayonnants comme des phares, beaux comme des camions et j'attends que passent les plaines et leurs troupeaux de buffles et aussi les louves aux regards inquiets, fulminants.

J'attends qu'au fil de fleuve passe le corps de mon ennemi - j'attends que me sorte de la bouche lentement lentement comme se meut un vers dans une taupinière: la boue et voilà qu'enfin le vertèbre se casse - la carcasse fout le camp - la moelle me bouche les oreilles et j'en ai plus rien à foutre. Je n'attends plus, je n'ai plus peur, je m'en tape des toiles grises, des bagues, de la reine du tirol, de l'angoisse du lièvre au petit matin (alors que les chasseurs obscurcissent ses horizons).

Je n'attends plus.

Je n'ai plus peur, je m'en tape.

Elles n'ont qu'à se faire baiser ailleurs, par un autre, un autre que moi, c'est ça, moi je suis sans peur

et ma nuit sera lumineuse.

Aimez moi. Oui.

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 6 oktober 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Dierbare vriend Philippe,

Enkele dagen geleden had ik de dichter Roland Joris bij mij op bezoek. Wij kenden elkaar reeds lang, maar niet goed. Ik bedoel nooit is er tussen ons een diepgaande conversatie geweest over schilderkunst of over dichtkunst, de disciplines die ons beiden toch enigszins bezighouden. Ik heb hem wel altijd een "mooie" dichter gevonden. En zijn relatie (in zijn dichtklap) met de beeldende kunst is toch wel heel gebonden. Vnl. met het werk van Roger Raveel en Raoul Dekeyzer. Regelmatig gaat hij bij hen op op atelier om hun laatste werk te bekijken. Hoogstwaarschijnlijk komt het dan tot een discussie, die misschien wel in de eerste plaats voor de schilder zelf heilzaam is. Ze trekt hem een beetje uit zijn isolement. Ik geloof in zo'n interactie. Dat werkt stimulerend (grote buitenlandse schilders hebben dat met hun galeriehouders ...) Roland spreekt et gevoel over kunst. Hij is het andere soort intellectueel dan deze die bijvoorbeeld in "De Witte Raaf" schrijft. Misschien komt dat omdat hij ook dichter is (Rilke -> Rodin) Ik realiseer mij natuurlijk dat bijvoorbeeld het oeuvre van Cézanne heel intellectualistisch kan benaderd worden. Zijn compositionele zoektocht, de manier waarop hij kleur en vorm verbindt. Al die keren dat hij de Mont st.-Victoire op doek vastlegt, met al die verschillende manieren van lichtinval en vlakverdeling, die reeds wijzen naar het kubisme. Toch wordt zijn werk geleid door het gevoel. Zonder gevoel geen kunst.

-> Jouw laatste brief Philippe is één projectie van gevoelens. Een vat vol gevoelens, met blijkbaar weinig bakens voor houvast. Als een chaotische wervelwind worden zij op de briefbladen neergeperst en verspreid als bladeren in de herfst. En Mia speelt in die spiraal van emoties toch nog een zeer grote rol. Niet ten onrechte natuurlijk. Zij blijft een boeiende, aantrekkelijke vrouw en ergens blijft jouw kunstenaarsziel toch wel verwond en gekwetst. Moet je dat weggaan van haar aanvaarden? Voor jouw eigen zielerust zou ik dat toch maar doen. Hoe moeilijk het ook is, bladzijden moeten kunnen omgeslagen worden. Het is niet goed om daar altijd mee bezig te zijn. Temeer dat dit verhaal (niet rechtstreeks) met jouw schilderavontuur niets te zien heeft. Je maakt geen schilderijen ter herdenking van Mia... Dat is mijn mening hoor. Ik heb niet de pretentie jou dit als waarheid voor te schrijven, maar als plastisch kunstenaar heb dergelijke anekdotiek niet nodig om met schilderkunst bezig te zijn. Gauguin is toch ook naar de eilanden vertrokken zonder om te zien en Cézanne spuwde ook op zijn medemens, niemand is daar nog mee bezig* . Ze kunnen niet allemaal, zoals Jan Burssens, bij Boyke in Merendree blijven... (Maar 't is wel schoon!) Het avontuur van de kunst echter, -> Het beleven van het avontuur van de kunst, moet iedereen voor zichzelf uitmaken. Morandi woonde heel zijn leven bij zijn zuster (2 zusters?) en het is toch een prachtig oeuvre dat hij naliet! Ik denk dat hij nooit een Mia heeft gekend, hoewel ik weet het natuurlijk niet. Hij kende alleen maar potjes en pannekes...

pannekes...

Vriendelijke groet

Karel

* Alleen hun werk telt

De geschiedenis vergeeft alle slechte manieren

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 13 november 1997

Verzonden op 12 november 1997 (?)

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Bijlage: Kleurenreproductie kunstwerk, geen vermeldde titel

Lieve vriend Philippe,

De laatste dagen overvallen mij grote vlagen van depressiviteit. Misschien heeft dat iets te zien, zoals in de volksmond wordt gezegd, met het vallen van de bladeren (de blaren). Eigenaardig genoeg gaat dat gepaard (die vlagen) met krampen in de maag. Mijn frietje (huispsychiater) beweert dat het voornamelijk krampen in mijn bovenkamer zijn en hoogstwaarschijnlijk heeft ze gelijk. Ondertussen ben ik wel eens naar Köln geweest, naar de Kunstmesse. Heb lang staan kijken naar een zeer mooi stilleven van Jawlensky (verkoopprijs van 26.000 000 BF) De aankoop zal voor later zijn. Bij de hedendaagse kunst veel modieuze brol. SOFT... Maar fusion, sterk werk. Voor het eerst viel het mij op hoe Baselitz daar (zeker in zijn vroeg werk) is door beïnvloed. En 's avonds wat witte wijn in de veranda van het Domhotel. Het leven werd enigszins draaglijker, althans toch in de bovenkamer...

Tot één dezer dagen.

Uw liefhebbende broer

Karel

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

Geschreven op 11 november 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Beste Philippe,

On peint avec de l'étonnement parmi des couleurs

Je genegen
Karel Dierickx.

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 22 november 1997

Genoteerd van scan print

Philippe Vandenberg aan K.D., Antwerpen, 22 november 1997.

Beste K.,

'Het' schilderen lost zoveel in en voor me op dat het een ramp is, een levensgevaarlijke ramp, wanneer ik het niet doe.

Het vreemde is dat ik me voortdurend verhinderd voel het te doen, ik bedoel ik moet zoveel hindernissen nemen om er mij in te kunnen aan overgeven wat niet wegneemt dat ik het met des te meer amour fou en ook hargne 'beoefen'.

Wat dan ook niet betekent dat wat ik wil, het schilderij het wilt, verre van! Soms ben ik zó disponibel, dat het schilderij niet komt opdagen.

En toch daalt, eens in het veld van het schilderij gestapt, over me, naast een bijna wansmakelijke faalangst, zo'n intense lumineuze eenzame rust, die me als een kurketrekker doordringt tot in mijn diepste merg, een soort angstaanjagende bevlieging van loslating, ontruiming, luciditeit, ja zelfs van troost en bevrijdende verwondering.

En of we onszelf nu verwonderen met wat kleurtjes uit te smeren of met wat gewauwel in een kippekant, het maakt niet zoveel uit, als we maar ontsnappen aan de vreesaanjagende leegte van het niet schilderen, het anti-leven zowat, ja.

* * *

Verleden week, kreeg ik, ter plaatse in het mollengat waar ik probeer te werken en te overleven het burleske en verontrustende bezoek van twee jonge heren van de fiscus die mijn atelier doorwoekerden, mij verdenkend van grote fraude en andere onzin.

K., je houdt het niet voor mogelijk.

Ik kreeg vragen te verwerken als: waarom veranderde U uw schilderswijze, terwijl uw vroegere schilderijen U in de jaren 1985-88 zoveel geld opbrachten? Waarom schildert U verder terwijl U toch zo weinig verkoopt? Waar haalt U uw levensmiddelen vandaan en waarom niet iets verkoopbaars schilderen? Waarom wilt U arm zijn? Het kruisverhoor en het onderzoek der lokalen en paperassen duurde zowat vier uur, waarna ze, na enkele desobligate opmerkingen over mijn onwil om mee te werken in het systeem door tegen de modale borst stotende horreurs te schilderen en omdat ik daardoor te weinig 'verdiende', me een bijkomende belastbare 250.000 F serveerden. So what, K.?

Alfred Jarry is vergeleken met wat zich hier afspeelt kleuterkoek en Kafka heeft zich

in één van mijn vele verfpotten verstopt (om notities te nemen).

Even later, op adem komend, las ik in de krant dat de prijs van de Vlaamse Gemeenschap (?) dit jaar door Jan Hoet (?) toegekend was aan Ricardo Brey en Narcisse Tordoir (500.000 F elk). Na dit alles duizelde ik wel een beetje (te meer dat volgens dezelfde krant de Vlaamse Gemeenschap voor Wivina de Meester haar nieuwe ministeriegebouw een rits hedendaagse kunstwerken kocht, je weet wel, Fabre, De Cordier, Tuymans etc...enfin al de lievelingen) en ben dan toch maar verder gaan schilderen aan een werkje dat daar stond te wachten, op mij, ja op mij de schilder. What else to do?

Ik bezocht 't expootje in Croxhapox. Nou ja, het is me meer een rits namen dan een tentoonstelling goede werkjes. Het is niet omdat men aan 30 namige schilders 2 doekjes of wat dan ook van niet groter dan 40 x 50 vraagt én krijgt dat men tot een goede tentoonstelling komt.

Ik vind dat de inrichters van een dergelijke - weliswaar moedig - initiatief, wel hun telefoon moeten neerleggen, hun krent opheffen, naar het atelier stappen en daar de zaken bekijken één per één met de kunstenaar en zo juweeltjes rapen i.p.v. kritiekloos aan de muur te plakken wat hen onder de deur geschoven wordt.

Zwak is het eens te meer, K., heel zwak, wat de schilderkunst - ons - eens te meer niet ten goede komt; uitzondering genomen voor de schattige ietwat anorexiale galeriedame, die wel beantwoordt aan een mijner masturbatiescenario's, met bril en al.

* * *

Ik denk aan een passage in je voorlaatste brief over de - door jou blijkbaar stilletjes gewenste - relaties tussen dichters en schilders. Bon. Eerst en vooral zijn er nóg minder grote dichters dan grote schilders (of minder echte) en dus nóg meer charlatans in de vezenbranche.

Wat pastoor Jooris ervan bakt, laat ik hier in het midden (om nog maar te zwijgen over windbuilen à la Popelier en co) maar zijn gezweem met Roger Raveel, die ik toch een prachtschilder vind, een genie in 't genre, en zijn volgelingen, die het ook al voor wat minder doen, houden wel zijn versjes in leven, enfin tot in een heel nabije toekomst. Ik weet het niet, K., ik houd dergelijke 'plastische' dichters graag op afstand; ik hoef niet zo'n leraar Nederlands, zo'n Germaanse hoftroubadour aan mijn ballen, zo iemand wiens artistieke ambities ik moet voeden en voor een deel waarmaken. Tenslotte zijn dichters nog grotere zielepoten dan schilders, ik bedoel ze hebben echt niets om handen en het woord is meedogenloos en alleen door halfgoden hanteerbaar.

Dichters zijn, laten we het Reviaans schrijven, dieven en nietsnutten, maar de paar genieën onder hen, hebben me meer gegeven dan mijn eigen moeder en vader. Dank U wel.

* * *

In mijn zoektocht het waarom van mijn schilderen te achterhalen - waarom ben ik begiftigd? Begunstigd? Verdoemd? tot het per se moeten op leven en dood poneren van een beeld? - ik bedoel waarom tot elke prijs die een of andere metafoor - die een of andere bliksem - die een of andere uit mijn ziel gespuwde klodder ja waarom moet ik dat najagen als een waanzinnige buitenwereldse desperado en heeft mijn leven - och god! - geen enkele andere betekenis?

En onlangs ben ik, grasduinend in wat na het desastreuze scheiden van mijn laatste ex overbleef van mijn bibliotheek (wat genieën in kartonnen dozen) een prachtig antwoord hierop van R.W. Fassbinder, ja een aanvaardbaar antwoord:

... Pour le travail, c'est exact, le travail est planifié; mais pour la vie, non, ma vie n'est absolument pas planifiée. Je ne peux pas 'vivre, seulement vivre'; tout prend un aspect négatif, je ne supporte plus personne, je deviens incroyablement injuste. Et c'est très bon pour moi de travailler parceque j'y trouve une force incroyable, la force de faire des choses démentes aussi dans le domaine de ma vie privée, que quelque chose en moi ne se risquerait pas à faire si je ne travaillais pas. Et quand je ne travaille pas, je ne sais pas du tout où j'en suis.

* * *

Verder K., schrijf ik je dat de ellende die me de laatste jaren haar kont in 't gezicht duwt, het gedurige geploeter tegen de muur, de ontgoochelingen, de doden, de dames en hun geklauw, de vermoeiende armoede, het stuitend onbegrip, etc... me toch langzaam tot loutering brengt. Ik bedoel tot een soort afwezigheid hier en tot een soort oversteek naar de andere kant, de kant waar ik hoor aanwezig te zijn, de kant van het schilderij.

Het is hard geweest, K., misschien wordt dat mijn redding, mijn zegen.

Tenslotte was het Chris Yperman, mijn ambiguë vriendin, de weduwe van Roel, die me zei: jij hoort hier niet, jij hoort daar bij je schilderijen, in je schilderijen, dat is het enige wat je hebt, wat je hebt te doen, en al de rest is koeiedrets, dat in je weg staat, dat je hindert. Welja, zo is het eigenlijk. Waarom me nu nog ergeren, me kwetsen, aan de zoveelste ontkenning, de zoveelste verguizing, de zoveelste weigering, de zoveelste negatie van wat ik ben:

ik ben een held die schildert, een toverende hond, een engel met een hazelip en mijn bewustzijn is er een van solitude, wankelende verlichting en ontoepasselijkheid.

Het is iets als dit: mijn moeder drinkt, enfin behoorlijk, na zessen 's avonds geraakt ze uit haar woorden niet meer en lalt - in haar eenzaam onbegrip voor haar schilderende zoon - onbegrijpelijke boodschappen op mijn antwoordapparaat, maar ja 't is mijn moeder dat kan ik niet ontkennen, hoewel ik haar zovele malen als een stuk gangreen uit mijn leven gesneden heb en toch ben ik ergens wel blij met haar en helpt ze me zelfs te leven. En zo gaat dat met het schilderen. Ondanks het tot mislukken gedoemde doek, is dit toch het slagveld zonder hetwelk ik geen mens ben en geen mens waardig.

En verder, K., na alles wat ik je al geschreven heb, wat valt hier nóg over te

schrijven, laat ik maar aan 't werk gaan en denkend aan mijn vriend Maurice, de schilder die over zijn doek vloog; we zijn wellicht allemaal onschuldig, maar toch verloren. Ja.

Je genegen,

Philippe.

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 5 december 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Mijn beste Karel

eventjes- als een wat gepikeerde drel- wil ik toch iets melden i.v.m. je laatste schrijven t.t.z. :
ik voel me helemaal niet leven in werken en werken in de schaduw van wie dan ook. De
schaduw waarmee ik worstel - en dat weet jij ook- zijn van een heel ander- innerlijk- caliber.

Ik leef bij de gratie van mijn werken en dit is naast veel miserie zoals ik ze zo intens kan
bejammeren mijn grote geluk.

Succes is een rollenspel en ja, hierin is mijn engel een grote prutser, maar wat het werk betreft dat
ik dagelijks en dagelijks fassoneer, weet wel dat ik overtuigd ben van zijn draagwijdte en betekenis
en dat het mij en zij die (...) disponibel zijn een licht schenkt

Wat in andermans schaduw oplost als een druppel bloed in een oceaan-

je Philippe

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven en verzonden op 9 december 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Beste vriend,

Uiteraard staat jij met jouw werk in iemands schaduw. Dat is de werkelijkheid. Een andere werkelijkheid is, dat ondanks het feit dat je een goede en gedreven schilder bent, je toch niet meedoet aan belangrijke “officiële” tentoonstellingen. Dus werk je toch ergens in de schaduw, terwijl de wereld (die jij de lievelingen noemt) in het licht staan...

Hartelijk,

Karel

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven in 1997

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Beste Karel

Vooraleer over onze visie op kunst en leven prachtige zinnen op papier te zetten moest ik je vooreerst vertellen wat me overkwam en hoe een aanvankelijk beloftevol jong schilderslaven een helse overlevingstocht geworden is.

Wellicht ben ik niet de enige die iets dergelijks mee maakt, verre van!

Al bij al ben ik er sterker door geworden, maar anderzijds fragieler, eenzamer en in zekere zin ontroostbaar, in de mening dat wat me overkam een voorbeeld is , een metafoor van de menselijke situatie in al zijn absurditeit, ijdelheid en vunzigheid

Ach, Mijnheer Bosch, hoe hebt ù het voor elkaar gekregen?

Philippe-

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg

Bevat enkel krantenknipsel verzonden op 29 januari 1998.

Brief aan Philippe Vandenberg van Karel Dierickx

Geschreven op 11 maart 1998

Verzonden op 12 maart 1998

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Enveloppe met foto's.

Lieve vriend,

Lang geleden (1976) maakte ik die fotootjes van E.K.

Een (...)

Charle

Brief aan Karel Dierickx van Philippe Vandenberg

Geschreven op 10 mei 1998

Genoteerd van scan print

Philippe Vandenberg aan K.D., 10 mei 1998

Mijn beste K.,

Schilders zijn zeldzamer geworden dan witte neushoornen hun handen verpulverd tot poeder worden immers fel begeerd als afrodisiacum en hun gedroogde oren sieren aaneengeregen als zoveel betoverende kralen de ranke halzen van curatoren en al het overige krapuul dat hun eigen uitwerpselen uitroepen tot koningen van Rome zoals Caligula dat deed met zijn paard just before de goegemeente, het loodzware gif, hem dwong zijn zuster te wurgen en zijn eigen bloed te drinken en zo verder en zo.

Ja schilders zijn zeldzamer geworden, bijna onbestaand en ik miste je dan ook wel op mijn avondje tapdansen bij Methusalem, Eva Braun en de overige clowns die een schilderij verwarren met een peep-show en opgewonden geraken van twee billen en een banaan en hun kwakje ophoudend wat runderig wachten, ja wachten op wat, ik weet het niet, dat het eten klaar is? Of zo? Dat de zon zwart wordt? Of dat hun staartje verzilvert?

Een schilderij is een oefening in geboren worden, dus een oefening in sterven; telkens ik het doek belaag ontsta ik en verga ik, er is geen grotere troost, geen grotere liefde, geen grotere verwondering.

Een lange zwarte winter bracht ik door in de schilderszalen, alleen met besmeurde doeken en een kind, een kind dat van mij houdt en mij naar het doek brengt als naar het meer, dat ik telkens oversteek, duwend tegen de golfslag, de windslag als tegen een deur bekneld door een kreng, als tegen een kreng achter de deur.

Aan de overkant moet ik sterven om terug te (mogen) komen, het kind weet dat, het kind wacht op mij en op het schilderij, dat ik misschien meedraag, breng, sleep in mijn nest. Er is geen oever, geen riet, geen sompige modder onbekend aan het kind, dat wacht op mij telkens weer, zijn ogen gebundeld, zijn lichaam gericht, zijn stem liggend op de wind.

Deze winter is lang en alleen de mens die gebloed heeft herinnert zich, bv. hoe lang een allene winter duurt; alleen de mens die gebloed heeft herinnert zich de smaak van de buiken der vrouwen en hoe zij zich wentelen om een vrucht dat zal groeien zoals mijn kind. Alleen hij die gebloed heeft zal het schilderij voeden, niet als een roofdier door de tralies van een kooi, maar als een engel op bezoek voornaam, verwonderd, en onzichtbaar en met herinnering, deze winter is lang, maar de winter

verslijt rapper dan wij en de sommige werken die ik meebreng van de oversteek krijgen hem op de knieën, schilderen is de winter op de knieën krijgen.

En hier in de grote holklinkende schilderszaal, waar vogels sterven tussen vastgeklodderde penselen kijken de schilderijen naar mij, en soms dek ik ze af, bevreesd door zovele priemende schilderijen-ogen en ik denk zolang het schilderij naar mij niet kijkt is het onbestaand, het verbijsterende moment dat ik haar blik voel priemen is teken dat ze leeft en dus mijzelf naar haar toetrekt. En vroeger, in nog donkerder tijden wilden de schilderijen groot zijn zodat ik ze binnenwandelde als een zwerver, een blinde, een struikelaar en dat was vroeger en ik kijk naar het kind en het kind is groot en ik wandel nu schilderijen binnen, schilderijen niet groter dan mijn hand, ja schilderen is een oefening in wandelen, of schilderen is een oefening in leven, in het bouwen van levens, in het betrappen van levens als zovele momenten van bepaling.

Het kind weet dat en wacht op mij die weer sterft en bijkomt in mijn sloep, beulend met wat verf, wat bloed, wat horribele pensées; pensées légères, mais soit, d'ailleurs le corps ne dépasse jamais le port, la mer c'est ailleurs.

En mij neerhurkend op straat vóór de grote schilderspoort en turend naar de laatste zonnestralen die breken op de oude stad zie ik de weg, en het kind hurkt zich neer naast mij en zingt: OP WEG IN EEN KOOI IS EEN MAN, ZIJN HANDEN ROOD.

En later, wachtend op slaap, schrijf ik neer in het donker: geen kind heeft zoveel gewacht op zijn vader als mijn kind, geen vertrouwen is zó groot, en 's nachts in de koude holle schilderszaal slaat mijn hart harder en onregelmatiger dan de golven van het meer.

Schilderen is een oefening in armoede.

Schilderen is een zo moeilijke oefening in vertrouwen. Aan de overkant is de eenvoud alleen. Ik moet Het halen. Het terugbrengen naar het doek. Iets valt met een doffe klap en nog iets en nog iets. En ik denk hoe fragiel ben ik om hier te mogen aanmeren en dan wandelen, want de kracht van de fragiliteit is groter dan de geste van de heroïek, op schilderijen wordt niet gejaagd, mijn vriend, op schilderijen wordt gewacht, naakt en bloedend en bedekt met puisten. Het lukt me te wachten maar niet te zien. De muur is zo hoog, hoger dan het licht, dat ik vermoed erachter. Niemand verdient dit, alleen de schilder. De wachter is blind, hij doet het blindelings, ziende mag hij niet kijken, zelfs Orpheus haalde het niet. De schilder wel, hij is blind, hij wacht, zijn kijken wordt afgestraft maar zijn radeloosheid zweept hem op en hij moet terug naar het kind. Schilderen is een oefening in onbestendigheid.

De tuinen aan de overkant zijn leeg, maar toch zijn het tuinen, hoe kan dat nu? Een tuin zonder bomen, zonder muur en zonder pauw. De zee is teruggetrokken en de schilder moet ver, ver wandelen over het uitgestrekte matte strand naar de lege tuinen. Hij bidt. Hij denkt niet meer aan het kind. Hij houdt zich vast aan de vleugelen der Engelen. Hij is verwonderd nu. Een schilderij is een oefening in verwondering en verwondering is slechts mogelijk als niets meer is, wat het was: geen teken, geen

stoot, geen wankele stap. De schilder wacht: op een teken? Op een stoot? Op een wankele stap?

Nu wacht hij op het trekken van de golven, dat hem terug moet brengen naar de winter, het kind, en de verwarrende avonden zwart als schimmel en koud als lood, verlangend naar een schoonheid die het begin der verschrikking is, nog net door hem te dragen, het schilderij is een oefening in het bereiken.

De oevers bepalen de schilder, voorbij de oevers reikt zijn zicht, maar rekt ook zijn moed voorbij de oevers? Want voorbij de oever aan de overkant staat de schilder onder 't oog dat zweeft boven 't lege landschap en hij, de schilder, werpt zich de armen omhoog en vraagt: waar is het kruispunt? Het kruis? Het punt? En het oog omvat de schilder en knippert hem weg weg in de behaarde zon, in de sneeuwige wolken, in de onmetelijkheid van het lege doek want: schilderen is een oefening in het bewandelen van een hoek.

Het kind kijkt me aan en raadt niet wat in de netten ligt, hij hoeft het niet te weten, hij weet mij en ik sleep de netten in de schimmige schilderszaal en ledig ze en wacht, 'ik heb al teveel gedaan'.

Elke overtocht is moeizamer, maar prachtiger, elk tocht is verder af; is het het meer dat groter wordt en de oevers doet krimpen tot strepen?

De tochten gaan altijd in andere richtingen, ik roei tegen maar wordt geduwd naar wat ik niet weet.

Schilderen is een oefening in het roeien.

En ginds, in de door zwaar fluweel verduisterde kamers, mezelf duwend in haar, een wachtende gezellin, dan nog verdwijnt het meer niet en het kind en de oevers en het uiteindelijke schilderij dat wacht op mij maar waar?, mijn God, mijn Engel, maar waar zal ik haar ontmoeten en misschien ontmoet ontwaar ik haar hier in dat kolkend en trekkend lichaam in de meren van haar ogen die me plots aanstaren als ware ikzelf het schilderij heel plots en dan breken in een reutel en jankende zucht, die een klodderige lijn trekt van zwarte modder door het witte canvas vlak. Er wordt niet over liefde geschilderd, schilderen is een oefening in liefde.

Het net maak ik vast aan oen stok en leg de stok op mijn schouder. Het doet een beetje pijn als ik de berg beklim voor het meer en ik denk nogmaals: ik verander dus ik sterf, schilderen is een oefening in sterven.

En dat ik moet zorgen dat het kind groot wordt
niet tegen de dood,
wel tegen de dood van het licht

Brief van Karel Dierickx aan Philippe Vandenberg.

Verzonden 25 mei 1998.

Geschreven 20 mei 1998.

Getranscribeerd van handgeschreven brief.

Bijlage; Mystic transportation van René Daniëls

Beste Philippe,

Ik ben blij dat ik jouw boek heb gekocht. Je weet dat ik een zeer groot amateur ben van jouw tekeningen (werken op papier) en daarbij komt nog dat ze prachtig (juist!) zijn afgedrukt. Uiteindelijk is 25.000 BF, met een oorspronkelijk werk erbij toch echt niet duur. Op de presentatie ervan heb ik een beetje met Jan Hoet gesproken d.w.z een totale onbelangrijke woordenwisseling, eerder een soort verontschuldiging gestamel van zijnentwege, waaraan ik geen touw kon vastknopen! Een soort (valse) vriendelijkheid om mij de mond te snoeren, ik weet het niet. Ik heb hem gevraagd waarom ik niet meedoe in Watou. Antwoord: jouw werk past daar niet bij, ik toon installaties. Ik zal eerlijk zijn, van Watou lig ik nu precies ook niet wakker...

Buiten van wat (terugkerende) familiale problemen lig ik van niets meer wakker. Of toch, als mijn schilderij niet vlot, daar kan ik verschrikkelijk nerveus van worden.

Tot mijn plezier heb ik een werk verkocht aan een zekere W.H. Nieuwenhuis, Heregracht, Amsterdam. Dat wil zeggen, hij is dat gaan kopen bij Hachmeister in Münster. Bij mij is de situatie zo geëvolueerd dat ik nog alleen in het buitenland verkoop, bij ons is dat gereduceerd tot (ongeveer) 0. Hoewel ik verleden jaar in Basel een schilderijtje verkocht heb aan een Vlaming (van snobisme gesproken...) Ik heb het gevoel dat kaasboer R. Pateeuw mij niet in zijn lessen vermeldt. Gelukkig.

Zoals ik jou reeds persoonlijk vertelde, ben ik niet zo geweldig gegrepen door de expositie van R.D. in het Van Abbe. Je kan er ook niet omheen maar ik weet het niet, iedereen vindt het wonderbaarlijk. Wat ontglipt mij? Wat vinden al die kunstjongens er toch zo fantastisch aan? Ze zeggen en schrijven er ook allemaal hetzelfde over. Voor mij is het zo mager, zo flauw en de anekdote eirond zo geknutseld. Wat een complot... Mystic Transportation een meesterwerk? Misschien. Je moet het mij eens uitleggen Philippe!

Beste vriend, uw expositie bij Richard was boeiend. Een getourmenteerde zoektocht. De belangrijkheid van het werk wordt gedragen door een onderhuidse dramatiek (iets van alle tijden). Ook de materie spreekt mij aan zoals bij Ensor. Al die hedendaagse gladheid hangt mij de keel uit. De gladheid van Cassiman, de gladheid van Braet, de gladheid van De Baere en de gladheid van de schilders in wiens hol zij zitten. En omgekeerd. Gelukkig is er ook nog Baselitz... Je zou Philippe, een goede, buitenlandse galerie moeten vinden. Ik heb er al met Hachmeister over gesproken.. Maar hij vindt (momenteel) één (levende) buitenlander voldoende in zijn stal. uiteindelijk gaat dat ook over investeren. Zijn betrokkenheid naar mijn werk toe is natuurlijk ook een avontuur. Het is geen gemakkelijke jongen. Hij is geen liefdadigheidsinstelling. Het spel wordt gespeeld, niet de panache die de keuterboertjes van bij ons niet kennen. Basel is ene financiële injectie, die heel hoog ligt. alleen het standgeld is bij het miljoen Belgische frank, om dan nog niet te spreke van catalogus, hotelverblijf, vernissage, personeel, enz... Als hij van mij niets kan verkopen ,is de liefde wankelbaar. Hoewel, die kerels als Hachmeister hebben hun fierheid. Duitsers zijn strategen. Na Stalingrad hebben ze wel iets geleerd...

Kunst is gevoel, zonder gevoel geen kunst. Dat is ook zo in de menselijke relatie. Vriendschap is broos en moet gekoesterd worden.. Roddels, misverstanden, elkaars zwakheden niet verdragen, je moet sterk in de schoenen staan om vriendschap te behouden. De ijdelheid speelt een rol. Je

moet ze van elkaar accepteren. Ijdelheid doet ons ook een beetje overleven of helpt ons toch een beetje overleven. Laat ons een beetje ijdel zijn.

avec (toujours) une tendre pensée à vous!

Charles